

FEATURE MAGAZINE

สารคดี

ISSN 0857-1538 ฉบับที่ ๑๔๐ ปีที่ ๑๒ เดือนตุลาคม ๒๕๓๙ ราคา ๖๕ บาท

๒๐ ปี

๒๕

ตุลา ๑๙

บทเรียนจาก
ประวัติศาสตร์
ที่หลายคนอยากลืม

ภาพปก : สำนักข่าวเอพี

๒๐ ปี ๖ ตุลาคม ๑๙

บทเรียนจากประวัติศาสตร์
ที่หลายคนอยากลืม

มือกระชับคาบบุหรีที่มุมปาก
สมุนรายเรียงรอบค้อยหมอบมอง
เลือดโทรมหน้าท่ามือเข้ายี่อุตุ
เงือไม้พาดพิศซ้ากระหน้าจัน
ผูกคอรากกระชากร่างกลางสนาม
นอนแน่นิ่งเนื้อขาวเปลาเปลือยกาย
ร่างรุ่งริ่งลั่นจุกผูกคอห้อย
แก้อีเหล็กหวดโครมโถมสุดแรง
ทีละร่างซ้อนร่างเอายางทับ
กระตักดินเตือตมอดเนือกอดกุม
เข้าตอกอกทีละอกยกไม้พาด
หมวกเหล็กทรายเรียงยีนและปืนโต
ทีละภาพ ทีละภาพ กระชับชัต
ทีละวัน ละวันไป ยิ่งไม่จาง

ดาหรีเลี้ยงร่องบากปากปืนจ้อง
รั้วระเนนเอนกกองกายร่างลั่น
กระชากคูดกระชับหมัดชัตด้วยสัน
เลือดกระเซ็นกระเสือกกระสนทุรนทุราย
เลือดยังลามจากหลังวินรินเป็นสาย
ท่อนไม้กายเกรอะเลือดเลอะเตือตแดง
กระโตกลอยถีบร่างคว้างร้องแรงแรง
รองเท้าแยงยัดปากกรากเข้ารุม
แล้วเปลวไฟก็ไหววับควันจับกลุ่ม
กระดกจุ่มหิงกอดตตะโก
ดาดดาษดับดินสิ้นแรงไฟ
หัวโล้นเหลืองเรืองไรไฟล่ฝุดกลาง
ทีละนัด ทีละนัด ถนัดร่าง
ยิ่งกระจะ ยิ่งกระจ่าง อยู่กกลางใจ

(บทกลอน "วันฆ่านกพิราบ" ประพันธ์โดย เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ตีพิมพ์ใน "สู่อินทรา" กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒)

๑๖๖

๒๐ ปี ๖ ตุลา ๑๙ บทเรียนจากประวัติศาสตร์ ที่หลายคนอยากลืม

ความทรงจำของคนไทยต่อเหตุการณ์ ๑๙ ตุลา ๑๖
และเหตุการณ์ ๖ ตุลา ๑๙ มักสับสนปนเป ไม่รู้ว่าสองเหตุ-

การณ์นี้ต่างกันอย่างไร บางคนถึงกับเรียกเหตุการณ์ประวัติศาสตร์นี้ว่า ๑๖ ตุลา !!!

นี่แสดงให้เห็นว่า หน้าประวัติศาสตร์ไทยได้หลงลืมเหตุการณ์ ๖ ตุลา ๑๙ ไปเสียแล้ว คนจำนวนหนึ่งจึงรู้สึก
คลุมเครือ แยกแยะเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นเดือนตุลาคมไม่ได้

ในวาระครบรอบ ๒๐ ปี ๖ ตุลา ๑๙ "สารคดี" ขอย้อนอดีตเหตุการณ์ดังกล่าว มิใช่รื้อฟื้นให้เกิดความแตก
แยก แต่เพื่อจดจำไว้เป็นบทเรียน

๑๓๓

คำให้การ ของคนรุ่น ๖ ตุลา ๑๙

เหตุการณ์... "ต่อต้านเผด็จการ ปกป้องประชาธิปไตย
โดย นักศึกษา-ประชาชนชุมนุมเรียกร้องโดยสงบที่ธรรม-
ศาสตร์ ถูกจับ ๓,๐๙๔ คน ถูกฆ่าเป็นร้อย ถูกใส่ร้าย

ป้ายสีว่าเป็นพวกทำลายชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ถูกไล่อิง รุมกระหนาบ ช่มชืด ฆ่าแขวนคอ เผาทั้งเป็น เหตุการณ์จบลง
ด้วยรัฐประหารโดยเผด็จการทหาร"... ย่อมมีผู้เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบชนิด "สะเทือนเลื่อนลั่น" อยู่มากมาย

๒๐ ปีที่ผ่านมา ผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นักศึกษา ญาติมิตร ผู้ลงมือปราบปราม และกลุ่มพลังมวล-
ชน ฯลฯ จะมีความทรงจำต่อเหตุการณ์นี้อย่างไร... เป็นเรื่องที่น่าติดตาม

๑๘๑

ความทรงจำ กับประวัติศาสตร์บาดแผล กรณีการปราบปราม นองเลือด ๖ ตุลา ๑๙

"ประวัติศาสตร์บาดแผลในที่นี้ หมายถึง อดีตที่ก่อ

ความทุกข์ระทมเจ็บปวด... แต่กลับไม่ได้รับการชำระสะสาง โดยมากเป็นโศกนาฏกรรมที่นอกเหนือความคาดหมาย
หรือเกินความสมเหตุสมผลจนอธิบายไม่ได้ เข้าใจได้ยากด้วยศีลธรรมและวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ บาดแผลเช่นนี้ต้องการ
คำอธิบาย การทำความเข้าใจอย่างมีเหตุผล จึงจะสามารถสมานแผลและทำให้อดีตไม่คาราคาซัง รบกวณจิตใจอีกต่อ
ไป แต่อดีตเช่นนี้กลับมักก่อให้เกิดความทรงจำและคำอธิบายที่ขัดแย้งสับสน หรือก่อให้เกิดผลทางการเมืองที่ไม่พึง
ประสงค์ จึงยากที่จะทำให้อดีตลงตัวไปในทางใดทางหนึ่ง ความอึดถือเหลือเนื่องจากความสำนึกผิด ความละอายใจ
และอาชญากรรมจึงมักจะถูกแขวนแห้งเต้งไม่จบลงง่าย ๆ"... ธงชัย วินิจจะกุล จะบอกเล่าว่าเราจะจดจำ ๖ ตุลา ๑๙ ไว้
ในฐานะอะไร

ค ำ ต อ บ อ ยู่ บ น พ ้า

ตุลาคม...เดือนที่มักจะมีเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น เดือนตุลาคมเมื่อ ๒๐ ปีที่แล้ว มีเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้น แต่ผู้คนยังคง สับสนเมื่อพูดถึงเรื่องนี้

เหตุการณ์ทางการเมืองทั้ง ๑๔ ตุลา ๑๖ และ ๖ ตุลา ๑๙ ต่าง ก็เป็นประวัติศาสตร์ที่พราวมาว จึงไม่น่าแปลกใจที่คนจะพูดถึงเหตุการณ์ ทั้งสองสลับกันไปมา เป็น ๑๔ ตุลา ๑๙ หรือ ๖ ตุลา ๑๖ ที่บ่อยที่สุด คือนำเหตุการณ์ทั้งสองมารวมกันเป็น ๑๖ ตุลา ซึ่งถ้าจะว่าไปแล้ว วัน นี้ก็เป็นวันสำคัญวันหนึ่งที่คนกลุ่มใหญ่ระลึกถึงและรอคอยด้วยความหวัง ในฐานะที่ ๑๖ ตุลาในปัจจุบันคือวันหวนออก

.....

เวลา ๒๐ ปี บางคนอาจมองไปข้างหน้าอย่างเดียว แต่เมื่อได้ ย้อนกลับมามองแง่มุมต่าง ๆ ของชีวิตที่ผ่านมา ก็อาจพบว่าอดีตต้อง แลกมาด้วยเรื่องน่าเศร้าและความเจ็บปวด

๖ ตุลาเมื่อ ๒๐ ปีที่แล้วเหมือนฝันร้าย เมื่อเรตื่นขึ้นมาและ พบว่า เช้าวันนั้นเราอยู่ในสภาพหมดหนทางโดยสิ้นเชิง เรื่องเลวร้าย กำลังเกิดกับคนที่เรารู้จัก และเราไม่มีอำนาจเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เกิดขึ้น เราทำได้เพียงแค่ออและเฝ้าดู

.....

ตุลาคม ๒๕๓๙

๒๐ ปี เวลายังคงทำหน้าที่ของมันอย่างแม่นยำและต่อเนื่อง มันอาจเคยถูกยกให้ทำหน้าที่ที่คลี่คลาย รักษา ชลช แม้กระทั่งหาคำตอบ แต่สำหรับ "๖ ตุลา" ดูเหมือนเวลาจะพบกับความลึมเหลว ยังมีสิ่งที่ รอการบำบัดและคำถามที่ต้องการคำตอบอยู่เต็มไปหมด

.....

เราเคยรู้สึกสูญเสียเมื่อพบกับการพลัดพราก แต่การสูญเสียของ เราอาจน้อยนักเมื่อเทียบกับบางครอบครัว ซึ่งยังรู้สึกว่าการณ์เมื่อ ๒๐ ปียังแจ่มชัดราวกับเพิ่งเกิดเมื่อวันวาน พวกเขายังคง "ที่ว่าง" สำหรับผู้ที่จากไป และยังไม่เฝ้ารออย่างมีความหวัง ว่าวันหนึ่งลูกจะกลับ บ้าน

.....

แม้ว่าประวัติศาสตร์อาจเกิดจากความผันแปรของเหตุการณ์เล็กๆ แต่คงไม่มีใครคิดว่า การผิดเวลาก็สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงประ- วัติศาสตร์ได้เช่นกัน ถ้าเพื่อนมาตรงเวลา ชายหนุ่มร่างเล็กคนนั้นคง ไม่ต้องโทษตัวเองว่าเป็นชนวนของการสังหารหมู่ในเวลาต่อมา

.....

เวลาผ่านไป อายุก็ยิ่งเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว มันมักทำให้เราได ้ ทบทวน และสำนึกในสิ่งที่กระทำผิดพลาด อย่างน้อยมันก็ควรทำให้เรา โทกหตัวเองน้อยลง เราควรจะยกความผิดให้ใครกันเล่า ระหว่างครู สอนภาษาไทยกับครูสอนศีลธรรม หากว่าลูกศิษย์ของคุณครูเมื่อหกเจ็ด สิบปีที่แล้ว ยังแยกแยะไม่ได้ว่า คำว่า "วีรกรรม" กับ "อาชญากรรม" มีความหมายต่างกันอย่างไร

.....

"ความเท็จที่เขียนด้วยหมึก ไม่สามารถลบความจริงที่เขียนด้วย เลือด" ยังคงเป็นประโยคที่อมตะอยู่เหนือกาลเวลา จึงไม่ควรแปลกใจที่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์บางคน ขอเปลี่ยนบทความข้อเท็จจริง กรณี ๖ ตุลาที่สัญญาว่าจะเขียนให้ มาเป็นเรื่องปลาไหลไฟฟ้า

.....

ยังมีคำถามที่รอคำตอบ ยังมีข้อสงสัยอีกมากมายในประวัติศาสตร์ ที่พราวมาววันนี้ มันเกิดขึ้นได้อย่างไร ใครอยู่เบื้องหลัง ใครวางแผน ใคร ฉวยโอกาส มันคงเป็นภาระของเวลาอีกเช่นเคย หลายคนโยนภาระ ไปให้เวรและกรรม บางคนบอกว่าเป็นเรื่องของฟ้าดิน จงหนงนมอง ท้องฟ้า ถ้ายังไม่หมดความสงสัย ที่นั่นคุณจะรู้คำตอบ

หลังจากผู้ต้องหาคดี ๖ ตุลา
จำนวน ๑๙ คนถูกจับกุมคุมขัง
นาน ๗๑๐ วัน ในที่สุดพวกเขา
ก็ได้รับอิสรภาพเมื่อ
วันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๒๑
หลังจากที่รัฐบาลของ
พล.อ. เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์
ผ่านร่างพระราชบัญญัติ
นิรโทษกรรมผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

๒๐ ปี ๖ ตุลา ๑๙

บทเรียนจาก ประวัติศาสตร์ ที่หลายคน อยากลืม

เหตุการณ์ ๖ ตุลา ๑๙ เป็นบทเรียนที่มี
ค่ายิ่งต่อสังคมไทย

นักประวัติศาสตร์คนหนึ่งเคยกล่าวไว้ว่า
“เหตุการณ์ ๖ ตุลา ๑๙ เป็นการรัฐประหาร
หนึ่งในหลาย ๆ ครั้งของไทย หากดูจาก
จำนวนศพ จะพบว่ามีไม่มากเมื่อเทียบกับ
เหตุการณ์ทั่วโลก

“แต่ประเด็นสำคัญมิได้อยู่ที่จำนวนศพ
หากอยู่ที่ความรุนแรงสุดขีด เหตุการณ์นี้ได้
ทำลายความเชื่อที่เคยปลูกฝังกันมานานว่า
สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการประนีประนอม
ความรุนแรงในครั้งนั้น เปรียบเสมือน
อาชญากรรมของรัฐที่ไม่แตกต่างจากสังคม

อื่น ๆ

“แต่ปัจจุบัน การรับรู้ของผู้คนต่อเหตุการณ์นี้ก็กลับวางเลือนมาก จนดูเหมือนว่าต้องการกำจัดเรื่องนี้ไม่ให้เหลืออยู่ในความทรงจำอีกต่อไป”

ฉากการสังหารโหดกลางเมืองในครั้งนั้น ได้กลายเป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพยายามไม่พูดถึง ไม่บันทึก และพยายามลืม นักวิชาการบางคนถึงกับเปรยว่า ดูเหมือนประวัติศาสตร์ไทยจะไม่มีเนื้อที่ว่างสำหรับบันทึกเหตุการณ์ ๖ ตุลา ๑๙

หน้าประวัติศาสตร์อาจเพิกเฉยต่อเหตุการณ์วันนั้น โดยไม่ไยดีว่าอนุชนรุ่นหลังจะขาดข้อเท็จจริงในอดีตที่เชื่อมโยงเหตุการณ์บ้านเมืองแต่ละช่วงตอนเข้าด้วยกัน แต่ถึงกระนั้น “ความจริง” ก็ยังคงอยู่ ไม่มีวันลบหายไปได้ แม้จะเป็นความจริงที่เสียดแทงใจให้รวดราว เป็นความจริงที่ผู้เป็นพ่อแม่ต้องจำนน หลังจากทำให้ปมว่าจะขาดใจเที่ยวตามหาลูกในทุกแห่งที่ แล้วพบว่าลูกกลายเป็นศพที่ถูกย่ำย้อย่างป่าเถื่อน ความจริงนี้นำมาซึ่งความชิงชัง เพราะผู้ที่ได้รู้เห็นคนไทยฆ่าคนไทยด้วยกันเองอย่างน่าสยดสยอง คงยากที่จะวางเฉยได้

อาจกล่าวได้ว่า ไม่มีเหตุการณ์ใดอีกแล้วในประวัติศาสตร์ชาติไทย ที่จะเทียบเคียงกับ

เหตุการณ์ ๖ ตุลา ๑๙ ได้--ในแง่ความรุนแรงและความอภัยสอดสู

นักศึกษาและประชาชนเสียชีวิตไปในเหตุการณ์นั้นก็คน...ไม่มีใครรู้แน่ มีพักต้องพูดถึงผู้ที่อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ว่าเป็นใคร แต่ที่ตอบได้ชัดเจนก็คือ หลังจากนั้นสังคมไทยก็เกิดความแตกแยกครั้งใหญ่ หนุ่มสาวจากร่วมมหาวิทยาลัยและประชาชนอีกนับพันคนตัดสินใจเข้าป่า จับปืนขึ้นต่อสู้กับอำนาจรัฐ ทำให้คนไทยต้องรบกันเองอีกครั้ง กว่าจะยุติได้ก็หลายปีต่อมา

“สารคดี” ฉบับเดือนตุลาคม ๒๕๓๙ กองบรรณาธิการมีความตั้งใจบันทึกเหตุการณ์ ๖ ตุลา ๑๙ ไว้เป็นประวัติศาสตร์ ที่คนรุ่นหลังควรจะศึกษาให้รู้อย่างถ่องแท้และเท่าทัน และหาทางป้องกันไม่ให้เกิดโศกนาฏกรรมและความรุนแรงเช่นนี้อีกซ้ำแล้วซ้ำเล่า

เหตุการณ์ ๖ ตุลา ๑๙ เป็นบทเรียนที่คนหนุ่มสาวในยุคนั้นแลกมาด้วยเลือดเนื้อ จึงเป็นบทเรียนราคาแพงเกินกว่าใครจะละเลยไปได้

อย่าให้สังคมไทยถูกตราหน้าด้วยคำพูดประโยคหนึ่งที่ว่า “ประวัติศาสตร์สอนให้เราเห็นว่า เราไม่เคยเรียนรู้อะไรจากประวัติศาสตร์เลย”

ย้อนอดีต

เหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๑๙๗๖

THE OCTOBER 1976 MASSACRE IN BANGKOK

Story by Suvapa Kaewsuk

About two o'clock in the morning of October 6, 1976, the police and right-wing paramilitary groups cooperatively surrounded Thammasat University where 4-5,000 people gathered all night to protest the return of one of the former dictators ousted three years earlier by popular uprising in October 1973. Shortly afterward, gunfire from personal handguns was heard from time to time while self-made explosive divices were thrown to the campus buildings throughout the night. It was a tensed morning two weeks after two activists were hanged while putting up protesting posters, and hours after a student theater scorning the hanging was accused by the military propaganda mechanism that the play was a hanging of the Crown Prince in effigy. Students were never given the opportunity to expose the flaws of the accusation.

At 5:30 a.m. a rocket-propelled bomb was fired into the crowd inside Thammasat. That bomb signaled the beginning of the non-stop fires wartime weapons which lasted until about 9:00 a.m. Anti-tank missiles were fired into a building which by then sheltered a third of the crowd. Outside the university, after the right-wing groups had stormed into the campus, they dragged some students out. Lynching began. Two were tortured, hanged and repeatedly beaten even after death on the trees encircling the huge public ground which connects Thammasat with the Grand Palace by only two minute walking distance. Chased until falling to the ground, a female student was probably raped unconsciously, and tortured until died. On the street in front of the Ministry of Justice, on the other side of the ground opposite Thammasat, three bodies, alive but unconscious, were piled up with tires, soaked with gasoline, then set into flames. Inside the university, apart from the unknown number of casualties by weapons, many more were lynched. A student leader were dragged along the soccer field by a piece of cloth around his neck. Nearby were six corpses laid on the ground for a man to hammer a piece of wood into their chests.

It was a morning in which the death by gunshots appeared to be the most civilized crime. It was Wednesday.

“กระผมคิดว่าข้อเท็จจริงทั้งหลายในวันที่ ๖ ตุลาคมนั้น ไม่ได้ยุติลงเพียงเท่านั้น การเตรียมการล่วงหน้าในวันที่ ๖ ตุลาคมนั้น ได้ก่อให้เกิดเหตุสยองขวัญอย่างชนิดที่เรียกว่า ชีวิตเราไม่เคยเห็นความโหดเหี้ยมทารุณที่โหดอย่างนั้น คนเป็น ๆ เขานำมาราดน้ำมัน เอายางรถยนต์ทับ แล้วก็เผา สพด้นก่อนจะตายนั้น กระดิกอยู่ในกองไฟ

“พี่น้องครับ ถ้าคนเหล่านั้นเป็นญาติพี่น้องของท่าน ท่านจะรู้สึกอย่างไร และคนที่เผานั้นก็คือคนไทย ผมไม่ทราบว่ากฎแห่งกรรมนั้นมีจริงหรือไม่ แต่ถ้ามันมีจริง ผมว่าความโหดเหี้ยมทารุณนั้นจะต้องสนองตอบผู้กระทำในวันนั้น...”

(คำปราศรัยของนายชวน หลีกภัย จากหนังสือ “คติประวัติศาสตร์ ๖ ตุลา ไตรลือมาตกร”)

ผู้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๑๙๗๖ ต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า พวกเขาไม่อยากหรือฝัน พุดถึง หรือรำลึกถึงเหตุการณ์นี้อีก เพราะวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ คนไทยได้ฆ่าคนไทยด้วยกัน

เองอย่างโหดเหี้ยมที่สุดในประวัติศาสตร์สังคมไทย

เวลาผ่านมาแล้ว ๒๐ ปี แต่ความรุนแรงของเหตุการณ์ยังคงฝังลึกอยู่ในจิตใจของผู้สูญเสีย และเป็นประวัติศาสตร์อีกบทหนึ่งที่ถูกกล่าวขวัญถึงอยู่เสมอ ทว่าก็ยังมีคนรุ่นหลังอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่รู้ที่มาที่ไปของเหตุการณ์นี้

ในวาระ ๒๐ ปี ๖ ตุลาคม ๑๙ “สารคดี” จึงขอฉายภาพเหตุการณ์ประวัติศาสตร์นี้อีกครั้ง

ความหอมหวานแห่งชัยชนะ

ก่อนจะกล่าวถึงเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๑๙ คงเลี่ยงไม่พ้นที่ต้องกล่าวโยงไปถึงเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๑๖ ซึ่งเป็นครั้งแรกที่นักศึกษาประชาชนไทยได้แสดง “พลังประชาชนและประชาธิปไตย” อันเป็นพลังที่ส่งผลให้ทิศทางการเมืองและสังคมเกิดเปลี่ยนแปลงอย่างสุดขีด ผู้นำเผด็จการ ๓ คนซึ่งมีอำนาจล้นฟ้าในประเทศขณะนั้น คือ จอมพล ถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารสูงสุด จอมพล ประภาส จารุเสถียร รองผู้บัญชาการทหารสูงสุด และ พ.อ. ณรงค์ กิตติขจร ต้องเดินทางออกจากประเทศไทย

ชัยชนะของขบวนการนักศึกษาและประชาชนที่สามารถโค่นรัฐบาลเผด็จการให้พ้นจากอำนาจได้ ทำให้บรรยากาศการเมืองไทยเปลี่ยนจาก “ยุคมืดของเผด็จการ” เป็น “ยุคทอง” ของการต่อสู้เพื่อเอกราช ประชาธิปไตย และความเป็นธรรม ความตื่นตัวในสิทธิประชาธิปไตยขยายตัวอย่างรวดเร็วจากห้องเรียนในสถานศึกษา สู่วังงานและท้องไร่ท้องนามรวมทั้งตามถนนหนทางทั่วไป

ช่วงเวลานั้นขบวนการนักศึกษาได้รับความชื่นชมยกย่องจากคนส่วน

ใหญ่ ซึ่งคาดหวังว่าเมื่อสามารถกำจัดผู้นำเผด็จการให้พ้นจากอำนาจได้แล้ว สังคมไทยควรเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างชนิดถอนรากถอนโคน โดยมองข้ามความจริงที่ว่า แม้ผู้นำเผด็จการจะถูกกำจัดไปแล้ว แต่แกนโครงสร้างทางอำนาจของเผด็จการยังคงอยู่ เพียงถอยออกไปพักตัวรอเวลาเหมาะสมที่จะเติบโตขึ้นมาอีก เรื่องนี้มีผู้เปรียบอำนาจการปกครองระบอบเผด็จการของเมืองไทยขณะนั้นว่า เหมือนดึกที่มีรากฐานมั่นคง เหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๑๖ เป็นเพียงพายุใหญ่ที่พัดกระเบื้อง ๓ แผ่นให้หลุดปลิวไปเท่านั้น เมื่อจับได้ผู้ปกครองกลุ่มเก่าไป ก็จะมีผู้ปกครองกลุ่มใหม่เข้ามาช่วงชิงดอกผลจากการต่อสู้ของนิสิตนักศึกษาประชาชน โดยพยายามทุกวิถีทางที่จะฟื้นอำนาจเผด็จการอย่างเก่าขึ้นมาอีก ความจริงเรื่องนี้เองที่ทำให้สังคมไทยในเวลาต่อมาแบ่งแยกเป็นสองขั้ว (มีชื่อเรียกต่างกันไป เช่น ฝ่ายอนุรักษ์นิยมกับฝ่ายก้าวหน้า, ฝ่ายซ้ายกับฝ่ายขวา ฯลฯ) อันทำให้เกิดข้อขัดแย้งมากมายในสังคมไทย และเป็นประเด็นให้เกิดความรุนแรงอย่างที่สุดในอีก

๓ ปีต่อมา

หลังจากเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา ๑๖ คลี่คลายลง ขบวนการนักศึกษามีบทบาทเป็นแกนกลางเชื่อมประสานการต่อสู้ของกรรมกรและชาวนาไทยเข้าด้วยกัน รวมทั้งเป็นกำลังสำคัญในการสนับสนุนการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรม เพื่อฉายภาพสังคมช่วงนั้นให้เห็นชัดเจนขึ้น จึงขอนำข้อมูลจากบทความเรื่อง “ใครก่อเหตุการณ์ ๖ ตุลา” โดยสรรพหม วาศสุรารักษ์ ในหนังสือ “อย่าเป็นเพียงตำนาน” ของสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มาเสนอดังนี้

ช่วง ๒ เดือนหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๑๖ นั้น กรรมกรนัดหยุดงานเพิ่มมากขึ้นกว่า ๓๐๐ ครั้ง และในปีถัดมา กระแสการนัดหยุดงานก็พุ่งสูงชันมากกว่า ๗๐๐ ครั้ง ถึงขนาดสามารถกล่าวได้ว่า ขบวนการกรรมกรกว่าร้อยละ ๘๐ เคยนัดหยุดงานในช่วงเวลาดังกล่าวมาแล้วทั้งนั้น ปัญหาการนัดหยุดงานของกรรมกรเกิดจากสภาพความบีบคั้น แร้นแค้นที่สะสมมานานจนเกิดแรงระเบิดขึ้นในระยะดังกล่าว ผู้ใช้แรง-

หลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๑๖ เป็นต้นมา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มักเป็นสถานที่ชุมนุมประท้วงของกลุ่มคนผู้ทุกข์ยากในสังคมไทย ในวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๘ กลุ่มกระทิงแดงบุกเข้าไปเผาทำลายทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

งานเรียกร้องขอเพิ่มค่าจ้างและสวัสดิการ รวมทั้งหลักประกันในการทำงาน จนกระทั่งปี ๒๕๑๗ กรรมกรก็ชุมนุมประท้วงครั้งใหญ่ที่ท้องสนามหลวง สามารถเรียกร้องให้รัฐบาลนายสัญญาธรรมศักดิ์ ออกประกาศกำหนดค่าแรงขั้นต่ำทั่วประเทศได้สำเร็จ และนำไปสู่การออกกฎหมายคุ้มครองแรงงานในปีถัดมา กระแสการเคลื่อนไหวของกรรมกรที่ถี่ขึ้น ได้นำไปสู่การก่อตั้งสหภาพแรงงานในวิสาหกิจต่างๆ แล้วเติบโตขยายตัวก่อตั้งองค์กรกลางสหภาพแรงงาน และองค์การสภาลูกจ้างแรงงานในที่สุด

ส่วนการเคลื่อนไหวของชาวนา ชาวไร่ในชนบทนั้น หลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา ๑๖ ชาวนาชาวไร่ผู้ประสบความเดือดร้อนมาช้านานได้รวมตัวกันเรียกร้องให้รัฐบาลเร่งแก้ไขปัญหาชาวนา ตั้งแต่ปี ๒๕๑๗ จนถึงเดือนพฤษภาคม ชาวนาจำนวนมากได้เดินทางเข้ากรุงเทพฯ เรียกร้องให้รัฐบาลช่วยเหลือเรื่องหนี้สินและปัญหาการครอบครองที่ดิน ปลายเดือนมิถุนายน ๒๕๑๗ ชาวนาได้จัดชุมนุมใหญ่เป็นครั้งแรกที่ท้องสนามหลวง และชุมนุมกันอีกครั้งในเดือนพฤศจิกายนปีเดียวกัน ในที่สุดก็มีการก่อตั้งองค์กรของชาวนาขึ้นอย่างเป็นทางการในชื่อ “สหพันธ์ชาวนาชาวไร่”

การเคลื่อนไหวต่อต้านความไม่เป็นธรรมในสังคมของกลุ่มผู้ทุกข์ยาก ในช่วงหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา ๑๖ ได้พัฒนาพร้อมไปกับอุดมการณ์สังคมนิยมที่แพร่หลายอยู่ในเวลานั้น โดยเฉพาะแนวคิดสังคมนิยมแบบจีนนั้น ได้รับการเผยแพร่อย่างมาก เสกสรรค์ ประเสริฐกุล อดีตผู้นำนักศึกษาสมัย ๑๔ ตุลา ๑๖ กล่าวยอมรับว่า สังคมไทยเริ่มแยกออกเป็นสองขั้วตั้งแต่ประมาณกลางปี ๒๕๑๗ เป็นต้นมา ขั้วหนึ่งคือกลุ่มปฏิรูป ซึ่งประกอบด้วยนักศึกษา

ครูอาจารย์ นักหนังสือพิมพ์ กรรมกร และชาวนา กลุ่มขั้วนี้ต้องการความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสถาบันทางการเมือง รูปแบบวิธีการเก็บภาษี เรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน นโยบายต่างประเทศ และสัมพันธภาพของข้าราชการกับชาวบ้าน อีกขั้วหนึ่งคือกลุ่มอนุรักษ์นิยม ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มอำนาจเก่าอย่างทหาร ชนชั้นสูงบางกลุ่ม ชนชั้นกลางบางพวก ชาวบ้านบางส่วน และนักเรียนอาชีวะส่วนหนึ่ง กลุ่มขั้วนี้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงที่อีกฝ่ายหนึ่งต้องการ เป็นสิ่งที่สังคมไทยรับไม่ได้ เหตุที่สังคมไทยเริ่มแบ่งเป็นสองขั้วสองฝ่ายนั้น มีสาเหตุมาจากปัญหาของประเทศที่หาทางออกไม่ได้ ฝ่ายขบวนการนักศึกษาจึงเริ่มหันมาพิจารณาว่า อุดมการณ์สังคมนิยมอาจเป็นทางออกของสังคมไทย ในระยะนั้นแนวความคิดที่เรียกร้องให้นักศึกษาประสานกับกรรมกรชาวนาเพื่อ “รับใช้ประชาชน” เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป นอกจากนี้ในเรื่องของศิลปะ ดนตรี วรรณกรรม และละคร ต่างก็ปวารณาตัวเข้า “รับใช้ประชาชน” ด้วยกันทั้งสิ้น ในวงการหนังสือ มีการพิมพ์หนังสือต้องห้าม เช่น โฉมหน้าศักดินาไทย กงจักรปีศาจ รวมถึงผลงานของฝ่ายสังคมนิยม เช่น สรรนิพนธ์เหมาเจ๋อตง การปฏิวัติเลนิน ฯลฯ ออกเผยแพร่อย่างคึกคัก ทั้งที่ครั้งหนึ่งรัฐบาลเผด็จการเคยสั่งห้ามพิมพ์เผยแพร่

ท่ามกลางสภาพที่ก่อให้เกิดความสั่นคลอนและवादเกรงจะสูญเสียผลประโยชน์ในหมู่ผู้มีอำนาจและกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ แทนที่คนกลุ่มนี้จะหันมาแก้ปัญหาสังคมเศรษฐกิจและการเมืองให้เกิดความเป็นธรรมต่อคนหมู่มาก หรือหันมาร่วมมือสร้างประเทศไทยให้มีเอกราชและเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ตรงกันข้าม คนกลุ่มดังกล่าวซึ่งเป็นพวกอนุรักษ์นิยมกลับเพ่ง

เล็งว่า การเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาประชาชนได้สร้างความวุ่นวายให้สังคม และมองการเคลื่อนไหวต่อต้านความไม่เป็นธรรมว่า เป็นการกระทำของคอมมิวนิสต์ ซึ่งมีวิธีจัดการเพียงวิธีเดียว คือ ต้องใช้ความรุนแรงเข้าทำลาย

ตั้งแต่ช่วงกลางปี ๒๕๑๗ เป็นต้นมา กลุ่มอำนาจเก่าที่เสียขวัญคราวเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา ๑๖ ก็ฟื้นตัวและเริ่มเคลื่อนไหวต่อต้านพลังของนักศึกษาประชาชน โดยแยกสลายพลังนักเรียนอาชีวะออกจากขบวนการนักศึกษา แล้วจัดตั้งกลุ่มกระหังแดงเพื่อคอยก่อกวนขบวนการนักศึกษา ในปี ๒๕๑๘ เกิดกลุ่มนวพล ปี ๒๕๑๙ เกิดชมรมวิฑูเสรี ชมรมแม่บ้าน ฯลฯ ตั้งแต่ปี ๒๕๑๘ เป็นต้นมา นักศึกษาและขบวนการประชาชนเริ่มถูกฝ่ายตรงกันข้ามใช้ความรุนแรงตอบโต้ เช่น ผู้นำชาวนาที่ทำงานในสหพันธ์ชาวนาชาวไร่กว่า ๓๐ คน ถูกสังหาร เมื่อล่วงเข้าปี ๒๕๑๙ การสังหารทางการเมืองยิ่งเกิดขึ้นอย่างเปิดเผย ตั้งแต่การสังหารอมเรศ ชัยสะอาด ฝ่ายการเงินของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย สังหาร ดร. บุญสนอง บุญโยทยาน อดีตอาจารย์มหาวิทยาลัย ผู้หันมาเล่นการเมืองโดยเป็นเลขานุการพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย ตลอดจนการขวางระเบิดใส่ นักศึกษาประชาชนที่เดินขบวนต่อต้านฐานทัพอเมริกาเมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๑๙ เป็นต้น เหตุมาดกรรมแต่ละครั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถจับตัวคนร้ายมาลงโทษได้

ส่วนความเคลื่อนไหวด้านการเมืองนั้น หลังจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้นายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีแล้ว รัฐบาลนายสัญญาได้ออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่นักเรียนนิสิตนักศึกษาและประชาชนที่

(บนสุด) นักศึกษาประชาชนเดินขบวนต่อต้านฐานทัพอเมริกา
(บน) ในวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๑๙ นักศึกษาประชาชนเดินขบวน
มุ่งหน้าไปสถานทูตอเมริกา แต่เมื่อเคลื่อนขบวนผ่านศูนย์การค้าสยาม
ก็ถูกผู้ก่อวินาศกรรมขว้างระเบิดเข้าใส่ขบวน

เดินขบวนในเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา ๑๖ และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในปลายปี ๒๕๑๗ พร้อมทั้งกำหนดให้มีการเลือกตั้งในวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๑๘ ผลการเลือกตั้งปรากฏว่าพรรคประชาธิปัตย์โดยการนำของ ม.ร.ว. เสنية ปราโมช ได้รับที่นั่งมากที่สุด ๗๒ ที่นั่ง แต่ไม่ได้เสียงข้างมากในสภา ม.ร.ว. เสنيةจึงจัดตั้งรัฐบาลผสม แต่ ม.ร.ว. เสنيةเป็นนายกฯ ได้เพียง ๑๘ วัน รัฐบาลก็ไม่ได้ได้รับความไว้วางใจจากสภา ในวันแถลงนโยบาย แก้อันยาก-

รัฐมนตรีจึงตกอยู่กับ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช แห่งพรรคกิจสังคม ซึ่งมีที่นั่งในสภาฯ เพียง ๑๘ ที่นั่งเท่านั้น

รัฐบาลของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์บริหารประเทศด้วยการใช้นโยบายให้ผู้มีรายได้น้อยขึ้นรถเมล์ฟรีและรักษาพยาบาลฟรี มุ่งให้คนมีงานทำทั่วถึงภายใน ๕ ปี โครงการเงินผัน ๒,๕๐๐ ล้านบาท และให้ทหารสหรัฐฯ ถอนตัวออกจากประเทศไทยภายในเวลา ๑ ปี ในส่วนสถานการณ์ของประเทศเพื่อนบ้านนั้นในเดือนพฤษภาคม ๒๕๑๘ ข้าราชการ

ปลดปล่อยอินโดจีนด้วยชัยชนะของคอมมิวนิสต์ได้เข้าข่ายรัฐบาลและชนชั้นปกครองของไทย ความกลัวและเกลียดคอมมิวนิสต์ในหมู่คนไทยเป็นไปอย่างแผ่กว้างและลึกซึ้ง รัฐบาลของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์เดินทางไปกรุงปักกิ่งเพื่อเปิดสัมพันธ์ทางการทูตกับรัฐบาลจีนเป็นครั้งแรกนับแต่จีนเปลี่ยนแปลงการปกครอง และได้รับการต้อนรับจากนายเติ้งเสี่ยวผิงอย่างดียิ่ง นายรัฐมนตรีของไทยได้เข้าพบและสนทนากับประธานเหมาเจ๋อตงนานกว่า ๑ ชั่วโมง จนนายแพทย์จีนต้องขอยุติการสนทนาบรรยากาศในเมืองไทยนั้น ฝ่ายอำนาจเก่าได้โฆษณาชวนเชื่อว่า ผู้อื่นที่ไม่ใช่พวกของตน เป็นพวกที่ต้องการต่อต้านและล้มล้างสถาบันกษัตริย์ หรือ “ไม่ใช่คนไทย” ในขณะเดียวกันก็ปรากฏ “ขบวนการขวาพิฆาตซ้าย” ผู้นำนักศึกษา ชาวนาชาวนไร่ และกรรมกรหลายคนถูกลอบสังหาร ในช่วงเดือนสิงหาคมได้เกิดเหตุการณ์พรานบุกบ้าน ม.ร.ว. คึกฤทธิ์

เดือนมกราคมปี ๒๕๑๙ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ประกาศยุบสภา โดยอ้างว่าถูก ส.ส. กัดตันทมาก การเลือกตั้งทั่วไปถูกกำหนดขึ้นในวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๑๙ ซึ่งนับเป็นการเลือกตั้งที่มีความรุนแรงมาก ใช้เวลา ๓ เดือนที่หาเสียงเลือกตั้ง มีการฆ่ากันตายถึงกว่า ๓๐ ศพ และมีผู้ได้รับบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก บ่อยครั้งที่การปราศรัยหาเสียงถูกขัดจังหวะด้วยลูกระเบิด พรรคการเมืองฝ่ายซ้ายถูกโจมตีมากที่สุด หัวคะแนนของพรรคฝ่ายก้าวหน้าถูกลอบฆ่าตายในเขตนอกเมือง ที่ทำการของพรรคพลังใหม่ซึ่งเป็นพรรคที่ต้องการปฏิรูปถูกวางระเบิด และเหตุการณ์ที่รุนแรงสะเทือนขวัญผู้คนมากเกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙ เมื่อคนร้ายลอบสังหาร ดร. บุญสนอง บุญโยทยาน ผลการเลือกตั้งวันที่ ๔ เมษายน

๒๕๑๙ พลิกความคาดหมาย เพราะ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ผู้ประกาศยุบสภาเพื่อหวังเพิ่มที่นั่งของพรรคกิจสังคม กลับไม่ได้รับเลือกตั้ง พรรคที่ได้รับเลือกตั้งมากที่สุดคือพรรคประชาธิปัตย์ ทำให้ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช มีโอกาสได้เป็น นายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง นักวิชาการวิเคราะห์สถานการณ์การเมืองช่วงนี้ว่า ผู้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งได้แสดงความเป็นอนุรักษ์นิยมตามประเพณีดั้งเดิม และพอใจในความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยมากกว่าความเปลี่ยนแปลงที่ควบคุมไม่ได้ ทำให้พรรคประชาธิปัตย์และพรรคการเมืองฝ่ายขวาอื่น ๆ ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง ในขณะที่พรรคฝ่ายซ้ายพ่ายแพ้อย่างหมดรูป โดยที่นั่งของพรรคสังคมนิยม ๒ พรรคและพรรคพลังใหม่ลดลงจาก ๓๗ ที่นั่งเหลือเพียง ๖ ที่นั่ง หรือจากร้อยละ ๑๕ มาเป็นร้อยละ ๒ ของจำนวนที่นั่งทั้งหมดในสภา

การแตกแยก ทางความคิด

มิถุนายน ๒๕๑๙

-นายสุธรรม แสงประทุม ได้รับเลือกตั้งเป็นเลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนท.) บุคคลผู้นี้ในอีกไม่นานนัก ได้กลายเป็น ๑ ใน ๑๙ นักโทษการเมืองคดี ๖ ตุลา สุธรรมได้บันทึกสถานการณ์บ้านเมืองขณะนั้นไว้ในหนังสือ "ผมผ่านเหตุการณ์ ๖ ตุลาได้อย่างไร" ว่า ช่วงต้นปี ๒๕๑๙ ก่อนเขาได้รับเลือกตั้งเป็นเลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย สถานการณ์ทุกอย่างกำลังก้าวไปสู่ความเลวร้ายทุกขณะจากการก่อวินาศกรรมขององค์กรก่อวินาศกรรมของกลุ่มบุคคลที่ต้องการจะนำระบอบเผด็จการมากดหัวประชาชนไทยอีกครั้งหนึ่ง

๒๗ มิ.ย.

ชนวนสำคัญของเหตุการณ์ ๖ ตุลา ๑๙ เริ่มขึ้นเมื่อจอมพลถนอมบวรพชา เป็นสามเณรเดินทางเข้าประเทศไทยเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๑๙ แล้วเข้าพิธีอุปสมบทที่วัดบวรฯ ในทันที

-กิตติวุฒโทภิกขุให้สัมภาษณ์หนังสือจตุรัสว่า การฆ่าพวกซ้ายหรือพวกคอมมิวนิสต์ไม่บาป โดยให้เหตุผลว่า ใครก็ตามที่ทำลายชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ถือว่าเป็นมาร มิใช่มนุษย์ ดังนั้นการฆ่าคอมมิวนิสต์จึงไม่บาป แต่เป็นการฆ่ามาร ซึ่งถือเป็นภาระหน้าที่ของคนไทยที่จะต้องทำ การฆ่านั้นหากเป็นการฆ่าเพื่อประเทศชาติแล้ว แม้จะเป็นบาปแต่ก็ได้บุญในแง่ของการปกป้องประเทศจากศัตรูมากกว่าจะได้บาป กิตติวุฒโทเปรียบเทียบการฆ่านี้ว่าเหมือนการฆ่าปลาถวายพระ การฆ่าปลาเป็นบาป แต่การนำปลานั้นมาตักบาตรถวายพระ ถือว่าเป็นบุญมากกว่า

กรกฎาคม ๒๕๑๙

๒ ก.ค.

-กลุ่มกระหิงแดงและสหพันธ์นักศึกษาครูแห่งประเทศไทย จัดนิทรรศการต่อต้านคอมมิวนิสต์ที่หน้าตึกที่ทำการของศูนย์กลางนิสิตฯ กล่าวหาศูนย์กลางนิสิตฯ ว่าตกเป็นเครื่องมือของคอมมิวนิสต์

-ในวันเดียวกันที่ท้องสนามหลวง

ศูนย์กลางนิสิตฯ จัดอภิปรายเรื่องปัญหาข้าวสารแพง ระหว่างนั้นกลุ่มกระหิงแดงเข้าก่อวินาศกรรมด้วยการปาอิฐ หิน และไม้ ขึ้นไปบนเวที นายสุธรรม แสงประทุม พูบบนเวทีว่า การฆาตกรรมของกรรมการ สนท. ชุดนี้อาจจะเป็นชุดสุดท้าย แต่เราพร้อมยื่นตายคาเวทีการต่อสู้

สิงหาคม ๒๕๑๙

๑๕ ส.ค.

-เวลา ๑๗.๔๕ น. มีรายงานข่าวจากกองตรวจคนเข้าเมืองว่า มีบุคคลใช้ชื่อในหนังสือเดินทางว่า พี. จารุเสถียร เดินทางเข้าประเทศโดยสายการบิน ไชน่าแอร์ไลน์ เที่ยวบินที่ CI 819 จากไทเป หลังจากนั้นมียกแก๊งค์หนึ่งเข้าไปรับโดยไม่ได้ผ่านขั้นตอนของกองตรวจคนเข้าเมือง ภายหลังทราบว่าเป็นจอมพล ประภาส จารุเสถียร

-ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า จอมพล ประภาส จารุเสถียร กลับเข้าเมืองไทยจริง แต่ไม่รู้ว่าจะอยู่ที่ไหน กำลังให้ตำรวจสันติบาลสืบหาตัวอยู่

-๑๘.๓๐ น. พ.ท. อุทาร์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ออกรายการวิทยุขาน-

สุธรรม แสงประทุม เลขาธิการ สนท.
แสดงหนังสือพิมพ์ที่ลงข่าวช่างไฟฟ้า จ. นครปฐม ๒ คน ถูกฆ่าแขวนคอ

เกราะ เรียกร้องให้จอมพลประกาศมอบตัวเพื่อสู้คดีในศาล และเตือนให้ประชาชนระงับการรื้อสถานการณณ์จากฝ่ายซ้าย รวมทั้งรัฐบาลต้องดำเนินการตามกฎหมายอย่างยุติธรรม จะปล่อยให้นักศึกษาประชาชนใช้วิธีศาลประชาชนไม่ได้เด็ดขาด

๑๗ ส.ค.

-๑๖.๐๐ น. สนท. ร่วมกับแนวร่วมต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ จัดชุมนุมใหญ่ที่ท้องสนามหลวงเพื่อขับไล่จอมพลประภาส ในตอนค่ำ ตัวแทนผู้ชุมนุมเข้าพบนายกฯ เพื่อสอบถามท่าทีของรัฐบาลในการจัดการปัญหา

๑๙ ส.ค.

-๑๑.๐๐ น. รัฐบาลออกแถลงการณ์มีใจความว่า ตามที่จอมพลประภาสได้ลี้ภัยหลบเข้าประเทศไทย รัฐบาลได้ส่งผู้แทนคือ พล.อ. ทวิช เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา และ พล.อ.อ. ทวี จุลละทรัพย์ ไปเจรจากับจอมพลประภาส จอมพลประภาสกล่าวว่า เข้าเมืองไทยมาเพื่อรักษาโรคต่อหีนและโรคหัวใจโต ก่อนหน้านี้พยายามรักษาที่กรุงไทเปแล้วแต่อาการทรุดลงเรื่อยๆ จึงขอกลับมารักษาที่ประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีความประสงค์ที่จะพิสูจน์ข้อกล่าวหาในเหตุ-

การณ์ ๑๔ ตุลา ๑๖ ด้วย

ช่วงเช้าที่บริเวณลานโพ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีการชุมนุมประท้วงจอมพลประภาส เวลา ๑๑.๓๐ น. นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ผู้หนึ่ง นำญาติวีรชนและผู้ร่วมเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา ๑๖ เข้าแจ้งความที่ สน. ชนะสงคราม ให้ดำเนินการกับจอมพลประภาส ๒ ข้อหา คือ เป็นผู้ฆ่านักคนตาย และกระทำความผิดต่อหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่โดยใช้โมหะจริต

๒๐-๒๑ ส.ค.

-มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กลายเป็นศูนย์รวมการชุมนุมต่อต้านกรณีจอมพลประภาสกลับเข้าประเทศไทย กลุ่มกระทิงแดงและสหพันธ์นักศึกษาครูแห่งประเทศไทยก่อเหตุรุนแรงโดยขว้างระเบิดขวดและระเบิดพลาสติกเข้าใส่ที่ชุมนุม

๒๒ ส.ค.

-จอมพลประภาสเดินทางออกจากประเทศไทยเวลา ๑๔.๒๓ น. โดยเครื่องบินพิเศษจากท่าอากาศยานกองทัพอากาศ ไปยังสถานพำนัก ณ กรุงไทเป การชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จึงสลายตัว

กันยายน ๒๕๑๙

๑๙ ก.ย.

-จอมพล ถนอม กิตติขจร บรรพชาเป็นสามเณรที่สิงคโปร์ แล้วเดินทางเข้าประเทศไทย หลังจากนั้น พล.ต.ต. นิยม กาญจนวัฒน์ ผู้บังคับการกองตรวจคนเข้าเมือง นำสามเณรถนอมนั่งรถเบนซ์ตรงไปยังวัดบวรฯ มีเจ้าหน้าที่ตำรวจคอยอำนวยความสะดวกและรักษาความปลอดภัยตลอดทาง พล.ต.ต. นิยมกล่าวว่า การเดินทางเข้ามาของสามเณรถนอมในครั้งนี้ได้แจ้งให้รัฐบาลทราบทุกระยะ ส่วนจอมพลถนอมจะพำนักอยู่ในประเทศไทยนานเท่าใดยังไม่ทราบแน่นอน

-๑๒.๐๐ น. จอมพลถนอมเสร็จสิ้นพิธีอุปสมบท ได้รับฉายา สุกิตติขจรโรภิกขุ

-ที่ตึกจักรพงษ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นายสุธรรม แสงประทุม เลขาธิการ สนท. จัดประชุมกลุ่มพลังต่าง ๆ ๑๖๕ กลุ่ม ได้ผลวิเคราะห์ว่า กรณีจอมพลถนอมเดินทางเข้าประเทศไทยเป็นเกมทีละเหยียดซับซ้อน เพราะใช้ศาสนาประจำชาติเป็นเครื่องบังหน้า ดังนั้น สนท. จึงต้องสุขุมและให้ออกัสแก่รัฐบาลเป็นผู้ตัดสินใจแก้ปัญหา ก่อนในที่ประชุมมีการตั้งข้อสังเกตกันมาก คือ

๑. การเข้ามาในครั้งนี้เป็นแผนการของกลุ่มบุคคลที่ต้องการทำรัฐประหาร

๒. ก่อนเข้ามามีการเตรียมตัวกันอย่างพร้อมเพรียง บุคคลในคณะรัฐบาลไปรับถึงสนามบิน และให้ข่าวได้ที่วัดบวรฯ

๓. จอมพลถนอมใช้ศาสนาเป็นเครื่องบังหน้า อันทำให้ศาสนาต้องหมอง

-ขณะที่ทาง สนท. รอดูท่าทีของฝ่ายรัฐบาล ได้เกิดกระแสโจมตีการเคลื่อนไหวของ สนท. อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะสถานีวิทยุยานเกราะ จน

กลุ่มพลังของฝ่ายอำนาจเก่าช่วง ๖ ตุลา ๑๙

กระทิงแดง

เป็นหน่วยที่ฝ่ายทหาร กอ. รমন. จัดตั้งขึ้นเพื่อลี้ภัยนักศึกษา สมาชิกกลุ่มเป็นนักเรียนอาชีวะที่เรียนจบแล้วและที่ยังเรียนไม่จบ กอ. รমন. เป็นผู้ฝึกอาวุธให้ นำอาวุธมาให้ใช้ และนำเงินราชการลับมาจ่ายเป็นเบี้ยเลี้ยง ตั้งแต่กลางปี ๒๕๑๗ เป็นต้นมา หน่วยกระทิงแดงพกอาวุธปืนและลูกระเบิดประเภทต่าง ๆ อย่างเปิดเผย โดยตำรวจหรือทหารไม่คิดจับกุมหรือห้ามปราม นอกจากนี้กระทิงแดงยังมีวิทยุออสก๊อทของตำรวจใช้ติดต่อสื่อสารกัน รวมทั้งใช้รถตำรวจวิ่งไปรอบเมืองด้วย

เมื่อขบวนการนักศึกษาประท้วงอย่างสันติ กระทิงแดงมักเข้าแทรกแซงและใช้อาวุธข่มขู่เพื่อต่อต้านนักศึกษาเสมอ นับตั้งแต่การประท้วงบัพญญิตีบางมาตราของรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ การประท้วงฐานทัพอเมริกาในช่วงปี ๒๕๑๗-๒๕๑๘ การประท้วงกรณีจอมพลประภาสและจอมพลถนอมเดินทางเข้าประเทศไทย การแทรกแซงแต่ละครั้งมักมีผู้บาดเจ็บล้มตายเสมอ ผู้มีบทบาทสำคัญจนได้รับการกล่าวขานว่าเป็นเจ้าพ่อกระทิงแดง คือ พล.ต. สูดสาย หัสดิน ส่วนระดับกำลังที่มีบทบาทสำคัญได้แก่ สุชาติ ประไพหอม เฉลิมชัย มัจฉากล้า และสมศักดิ์ ขวัญมงคล เป็นต้น

นวพล

ก่อตั้งในปี ๒๕๑๗ ถือกำเนิดมาจาก กอ. รমন. เช่นเดียวกับกระทิงแดง นวพลเป็นหน่วยสงครามจิตวิทยา ไม่ต้องใช้อาวุธเป็นเครื่องมือสำคัญ แต่ทำงานร่วมกับกระทิงแดง เป็นองค์กรที่พยายามรวบรวมคบคิด นายทุน ภิภุฑูที่ไม่อยากเห็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ให้ร่วมกันต่อต้านพลังนิสิตนักศึกษาและกรรมกร โดยใช้วิธีการขู่ให้เกิดความกลัวว่าทรัพย์สินสมบัติต่างๆ ที่ครอบครองอยู่จะสูญหายไปถ้ามีการ

เปลี่ยนแปลง แม้จะเป็นไปตามระบอบประชาธิปไตยก็ตาม นวพลประสบความสำเร็จพอสมควรในการตั้งองค์กรและขยายสมาชิก ปลายปี ๒๕๑๘ นวพลอ้างว่ามีสมาชิกระดับปฏิบัติการอยู่ถึงกว่าล้านคน ในเหตุการณ์ ๖ ตุลา ๑๙ นวพลมีส่วนอย่างมากในการปราบปรามนักศึกษา

ผู้นำสำคัญของนวพล ได้แก่ พล.ท. สำราญ แพทยกุล อดีตแม่ทัพภาคที่ ๓ ซึ่งเป็นนวพลหมายเลข ๐๐๑ นอกจากนี้ก็ได้แก่ นายวัฒนา เขียววิมล ปัญญาชนจากอเมริกา และพระภิกษุกิตติวุฒโฑ ผู้ซึ่งต่อมาประกาศต่อสาธารณชนว่า การฆ่าคอมมิวนิสต์ไม่บาป แต่กลับได้บุญ เปรียบเหมือนการฆ่าปลาเพื่อตัดกบตาถวายพระ

ลูกเสือชาวบ้าน

ก่อตั้งเมื่อปี ๒๕๑๔ โดยได้แบบอย่างมาจากเวียดนามใต้ จุดมุ่งหมายเริ่มแรกของการจัดตั้งลูกเสือชาวบ้าน คือ การส่งข่าวและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์เพื่อส่งให้ทางราชการ ทั่วประเทศมีลูกเสือชาวบ้านจำนวนหลายล้านคน มีทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ และคนชรา ส่วนมากลูกเสือชาวบ้านจะถูกปลุกใจให้ยึดมั่นอยู่กับ “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์” และกระหายที่จะกวาดล้างคอมมิวนิสต์หรือพวกที่คิดว่าเป็นคอมมิวนิสต์ ด้วยเหตุนี้ก่อนหน้า ๖ ตุลา ๑๙ เมื่อถูกปลุกกระตุ้นว่านักศึกษาเป็นคอมมิวนิสต์และหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ลูกเสือชาวบ้านจึงเป็นกลุ่มหนึ่งที่มีส่วนร่วมปราบปรามนักศึกษาในวันที่ ๖ ตุลา ๑๙ ลูกเสือชาวบ้านดำเนินงานโดยผ่านหน่วยงานระดับท้องถิ่นของกระทรวงมหาดไทย ประชาชนที่เข้าเป็นลูกเสือชาวบ้านจะได้รับผ้าพันคอสีแดง ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์ของลูกเสือชาวบ้าน

แกนนำสำคัญของลูกเสือชาวบ้านซึ่งเป็นที่เปิดเผย คือ พ.ต.อ. เจริญฤทธิ์ จ้าร์โรมรัน และธรรมบุญ เทียนเงิน อดีต

ผู้ว่า กทม.

ชมรมวิทยุเสรี

เป็นกลุ่มสถานีวิทยุของทหาร และเข้าร่วมประสานงานตั้งแต่ปี ๒๕๑๙ โดยมีสถานีวิทยุยานเกราะเป็นแกนกลาง มี พ.ท. อุทาร์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (ยศขณะนั้น) อาคม มกรานนท์ และ ดร. อุทิศ นาคสวัสดิ์ เป็นโฆษกคนสำคัญ ชมรมวิทยุเสรีมีบทบาทอย่างมากในการเผยแพร่ทัศนคติ ขบวนการนักศึกษา และเป็นแกนกลางในการประสานงานอย่างเปิดเผยในกรณี ๖ ตุลาด้วย

ชมรมแม่บ้าน

ก่อตั้งในเดือนมีนาคม ๒๕๑๙ เพื่อโจมตีขบวนการนักศึกษาที่เคลื่อนไหวต่อต้านฐานทัพอเมริกาโดยตรง มีวิมล ศิริไพบุลย์ (เจียมเจริญ) เป็นแกนนำสำคัญ

สำหรับความเป็นมาของ กอ. รมน. นั้น เดิมมีชื่อว่า บก. ปค. ย่อมาจาก กองบัญชาการปราบคอมมิวนิสต์ แล้วเปลี่ยนชื่อเป็น กอ. ปค. กองอำนวยการปราบคอมมิวนิสต์ ต่อมาเมื่อรัฐบาลมีนโยบายติดต่อสัมพันธ์กับประเทศคอมมิวนิสต์ จึงเปลี่ยนชื่อเป็นกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในประเทศ ผู้ก่อตั้งคือจอมพล ประภาส จารุเสถียร

ความสำเร็จของ กอ. รมน. วัดได้จากเมื่อแรกตั้งมีเงินงบประมาณเพียง ๑๓ ล้านบาท และพื้นที่ที่ประกาศเป็นแหล่งคอมมิวนิสต์ เป็นพื้นที่ปฏิบัติงานของ บก. ปค. มีอยู่ ๓ จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่อมาในปี ๒๕๑๙ งบประมาณของหน่วยงานนี้เพิ่มขึ้นเป็นกว่า ๘๐๐ ล้านบาท และพื้นที่ที่ประกาศเป็นแหล่งคอมมิวนิสต์ มีอยู่เกือบทั่วราชอาณาจักรราว ๓๐ กว่าจังหวัด

นักศึกษาประชาชนชุมนุมใหญ่ที่ท้องสนามหลวง เพื่อรวมพลังขับไล่พระถนอมออกจากประเทศ

กระทั่งมีการเรียกร้องให้รัฐบาลฆ่าประชาชนสัก ๓๐,๐๐๐ คนเพื่อคนจำนวน ๔๓ ล้านคน

๒๐ ก.ย.

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เสนอให้ออกกฎหมายพิเศษขับพระถนอม/ทหารออกประกาศว่าจะไม่เข้าไปยุ่งและไม่มีการปฏิวัติ/ พระกิตติวุฒโฆกล่าวว่ นักศึกษาต้องการขับไล่พระ มีแต่คอมมิวนิสต์เท่านั้นที่ไล่พระ/ สถาบันวิทยุยานเกราะและหนังสือพิมพ์ดาวสยามออกข่าวโจมตี สนท. และไม่ให้ประชาชนไปร่วมชุมนุมกับ สนท.

๒๑ ก.ย.

-กลุ่มกระทิงแดงป่าระเบิดใส่บริษัททัวร์ ที เอส ที ซึ่งสถานีวิทยุยานเกราะออกข่าวว่าบริษัทดังกล่าวเป็นของ สนท.

๒๓ ก.ย.

-๑๓.๑๐ น. ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ประกาศลาออกกลางสภา เพราะไม่สามารถควบคุมสถานการณ์บ้านเมืองได้ และรัฐบาลไม่อาจเสนอกฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญมาตราที่ ๔๗ ซึ่งบัญญัติว่าจะเนรเทศบุคคลที่มีสัญชาติไทยไม่ได้

-สถานีวิทยุยานเกราะออกอากาศ

ให้ตำรวจจับกุมนักศึกษาที่ออกคิดโปสเตอร์ประท้วงกรณีพระถนอม

๒๔ ก.ย.

-๐๑.๐๐ น. บุคคลกลุ่มหนึ่งประมาณ ๒๐ คน นั่งรถจักรยานยนต์สองแถวมุ่งหน้าไปที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ด้านท่าพระจันทร์ ท่าลายป้ายที่ปิดประกาศขับไล่พระถนอม

-นิสิตจุฬาฯ ถูกชายฉกรรจ์ประมาณ ๒๐ คนรุมทำร้ายขณะออกไปคิดโปสเตอร์ต่อต้านพระถนอมที่บริเวณป้ายรถเมล์หน้าหอพักจุฬาฯ เป็นผลให้นายเสถียร สุนทรจำเนียร ถูกตีที่ศีรษะและถูกแทงที่ลำตัวจนบาดเจ็บสาหัส ส่วนนิสิตอีก ๒ คนถูกทำร้ายและรูดทรัพย์สิน

-๐๘.๐๐ น. ร.ต.ท. วัชร ศิริรัตน์ ร้อยเวรสถานีตำรวจภูธรนครปฐม ได้รับแจ้งว่าพบศพชาย ๒ คนถูกแขวนคอที่ประตูทางเข้าที่ดินจัดสรร บริเวณบ้านหมู่ ๒ ต. พระประโทน อ. เมือง จ. นครปฐม หลังจากชันสูตรพลิกศพแล้วพบว่าทั้งสอง คือ นายชุมพร ทุมไผ่ และนายวิชัย เกษศรีวงษา อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งทำงานอยู่ที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขตนครปฐม เป็นสมาชิกแนว

ร่วมประชาชนนครปฐม สภาพศพมีรอยมัดที่มือ ที่คอมีรอยมัดแขวนด้วยเชือกไนลอน แพทย์ชันสูตรพบว่าตายมาแล้วไม่น้อยกว่า ๘ ชั่วโมง ผลการสืบสวนพบว่า ก่อนตายบุคคลทั้งสองกำลังคิดโปสเตอร์ประท้วงต่อต้านพระถนอม แต่ตำรวจบิดเบือนคดีว่าเป็นเพราะสาเหตุผิดใจกับที่ทำงาน (ในวันที่ ๖ ต.ค. ตำรวจ ๕ คนถูกจับในข้อหาสมคบฆ่าแขวนคอช่างไฟฟ้าจังหวัดนครปฐม แต่ต่อมาก็ถูกปล่อยตัวไปอย่างเงียบ ๆ)

๒๖ ก.ย.

-กิตติวุฒโฆภิกขุและนายวัฒนา เขียววิมล (กลุ่มนวพล) ไปเยี่ยมพระถนอมที่วัดบวรฯ เวลา ๒๒.๓๐ น. อ้างว่ามาสนทนาธรรม และว่าการเข้ามาบวชของพระถนอมนั้นบริสุทธิ์

๒๗ ก.ย.

-ผู้อำนวยการโรงพยาบาลตำรวจเปิดเผยผลการชันสูตรพลิกศพช่างไฟฟ้าจังหวัดนครปฐมว่า ทั้งสองถูกทำร้ายรัดคอให้ตายเสียก่อน แล้วจึงนำศพมาแขวนคอ

๒๘ ก.ย.

-๑๕.๐๐ น. สนท. และกลุ่มพลังต่างๆ จัดชุมนุมที่ท้องสนามหลวงอย่างสงบตามสิทธิแห่งรัฐธรรมนูญ มีประชาชนนับหมื่นคนเข้าร่วม โดยเรียกร้องให้จัดการให้พระถนอมเดินทางออกนอกประเทศ และจับกุมฆาตกรสังหาร ๒ ช่างไฟฟ้าจังหวัดนครปฐมโดยด่วน ขณะดำเนินการชุมนุม เจ้าหน้าที่ตำรวจได้จับกุมนายบดินทร์ เอี่ยมศิลา สมาชิกกลุ่มกระทิงแดงได้ที่เชิงสะพานพระปิ่นเกล้า พบระเบิด ที.เอ็น.ที. ที่ร้ายแรงขนาดทำลายตึกใหญ่ได้ จึงคุมตัวไว้ดำเนินคดี

-สนท. ส่งคนไปเจรจากับนายกา แต่เลขานุการนายกา ไม่ให้เข้าพบเวลาสามทุ่มเศษ นายสุธรรมและคณะจึงกลับมาที่สนามหลวงเพื่อบอกกับที่ชุมนุมว่าผิดหวังมาก และว่าจะสู้ต่อไป

ศนท. จะให้เวลารัฐบาลตัดสินใจถึง
เที่ยงวันเสาร์ที่ ๒ ตุลาคม ถ้ารัฐบาลไม่
ตัดสินใจแก้ปัญหา ก็จะเคลื่อนไหวทั้ง
ในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดพร้อมกัน
ที่ชุมนุมสลายตัวเมื่อเวลา ๒๑.๔๕ น.

-กลุ่มกระทิงแดงและลูกเสือ
ชาวบ้านจำนวนหนึ่งอ้างตัวเข้าอารักขา
พระณอมที่วัดบวรฯ

-ที่สงขลามีการชุมนุมต่อต้าน
พระณอม ส่วนที่หาดใหญ่มีผู้นำงูพิษ
มาปล่อยกลางที่ชุมนุม และยังปืนใส่ที่
ชุมนุมก่อนสลายตัว

๓๐ ก.ย.

-ตัวแทนกลุ่มต่อต้าน ศนท. ๑๓
กลุ่ม อันประกอบด้วย ขบวนการปฏิรูป
แห่งชาติ สหพันธ์นักศึกษาครูแห่งประ-
เทศไทย ชมรมอาชีวะอิสระ สหพันธ์
ครูอาชีวะ กลุ่มกรรมกรเสรี กลุ่มค่าง-
ควาไทย กลุ่มกล้วยไม้ไทย กลุ่มวิหค
สายฟ้า (๑๙) กลุ่มเพชรไทย กลุ่มพิ-
ทักษ์ไทย กลุ่มสหภาพแรงงานเอกชน
สภาคณาจารย์มหาวิทยาลัย และองค์-
การประชาชนแห่งประเทศไทย ร่วมกัน
แถลงว่า เป็นที่แน่ชัดแล้วว่า ศนท. สภา
แรงงานแห่งประเทศไทย และนักการ-
เมืองฝ่ายซ้าย ได้ถือเอากรณีพระณอม
เป็นการก่อความไม่สงบขึ้นในประเทศ
ถึงขั้นทำลายวัฒนธรรมเวศฯ และล้มล้าง
รัฐบาล ทางกลุ่มจึงมีมติว่าจะร่วมกัน
ป้องกันรักษาวัดบวรฯ ทุกวิถีทาง และ
หากมีการล้มล้างรัฐบาล ทางกลุ่มจะ
วางตัวเป็นกลาง

-นายสมศักดิ์ ขวัญมงคล หัว-
หน้ากลุ่มกระทิงแดง กล่าวว่า หากมี
การเดินขบวนมายังวัดบวรฯ ทางกลุ่ม
กระทิงแดงจะอารักขาวัดบวรฯ มิใช่
อารักขาพระณอม และขอให้ ศนท.
ยุติการเคลื่อนไหวเสีย และให้อยู่ใน
ขอบเขต หากจะชุมนุมให้อยู่ที่สนาม
หลวงหรือธรรมศาสตร์ อย่าเดินขบวน
เป็นอันขาด

-นายสุธรรม แสงประทุม เลข-

ขบวนการนักศึกษาประชาชนหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา ๑๖
เดินโตไปพร้อมกับความหวาดกลัวคอมมิวนิสต์ในหมู่คนไทย

ธิการ ศนท. กล่าวว่า ศูนย์กลางนิสิตฯ
จะกระทำทุกอย่างเพื่อต่อต้านเผด็จการ
เพื่อคนทั้งประเทศ การที่กลุ่มกระทิง-
แดงจะต่อต้านขัดขวางศูนย์ฯ นั้น ถือ
ได้ว่ากลุ่มกระทิงแดงเป็นเครื่องมือของ
เผด็จการ คอยรับใช้และปกป้องเผด็จ-
การ

ตุลาคม ๒๕๑๙

๒ ต.ค.

-นายสุธรรม แสงประทุม เลขาธิ-
การ ศนท. พร้อมด้วยตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ
จำนวน ๑๐ คน เข้าพบนายกฯ เพื่อขอ
คำตอบเกี่ยวกับพระณอม ภายหลัง
การเข้าพบ นายสุธรรมแถลงว่า นายกฯ
ไม่มีคำตอบที่ชัดเจนว่าจะให้พระณอม
ออกนอกประเทศเมื่อไร ดังนั้นกลุ่ม
พลังต่างๆ จะเคลื่อนไหวต่อไป โดย
จะขยายวงออกไปอย่างกว้างขวาง และ
จะเรียกชุมนุมประชาชนที่ท้องสนาม
หลวงวันที่ ๔ ต.ค.

-ที่หน้าทำเนียบรัฐบาล กลุ่ม
นักเรียน นักศึกษา ประชาชนประมาณ
๕๐๐ คนเดินทางไปที่กำลังใจญาติ
วีรชน ๑๔ ตุลา ๑๖ ที่อดอาหารประ-
ท้วงพระณอม ปรากฏมีกลุ่มผู้ต่อต้าน
ประมาณ ๒๐ คนใช้เครื่องขยายเสียง

โจมตีแล้วขับรถผ่านไป ส่วนผู้มาให้
กำลังใจยืนไว้อาลัยแก่ผู้เสียชีวิตในเหต-
การณ์ ๑๔ ตุลา ๑๖ แล้วสลายตัว

-ที่เชียงใหม่ นักศึกษามหาวิทยา-
ลัยเชียงใหม่หยุดเรียนและเดินขบวน
ไปชุมนุมที่สนามท่าแพ และออกแถลง-
การณ์ให้รัฐบาลแก้ไขกรณีพระณอม
โดยเร่งด่วน

-ที่นครปฐม แนวร่วมประชาชน
นครปฐมออกแถลงการณ์โจมตีเจ้า-
หน้าที่ตำรวจว่าบิดเบือนคดีการสังหาร
๒ ช่างไฟฟ้าจังหวัดนครปฐม ทั้ง ๆ ที่
หลักฐานจากพยานหลายปากยืนยันว่า
เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจนำบุคคลทั้ง
สองไปซ้อมที่สถานีตำรวจภูธรนครปฐม
โดยมีนายตำรวจระดับสารวัตรร่วมด้วย
จึงขอให้รัฐบาลเร่งจับกุมฆาตกรมา
ดำเนินคดีโดยเร็วที่สุด

-นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหา-
วิทยาลัยธรรมศาสตร์ หยุดสอบประท้วง
๓ ต.ค.

-ฝ่ายประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ประกาศยืนยันให้นักศึกษา
เข้าสอบไล่ภาคที่ ๑ ประจำปีการศึกษา
๒๕๑๙ หากผู้ใดไม่เข้าสอบถือว่าขาด
สอบ

-หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ หน้า ๔

คอลัมน์ “ใต้ฝุ่น” เขียนโดยผู้ใช้นามแฝงว่า “ใต้ฝุ่น” มีข้อความว่า “หากเมืองไทยจะมีนายกรัฐมนตรีอีก ทำนายทายทักกันได้ว่าจะไม่ใช้คนในสกุลปราโมชอีกแล้ว อาจจะเป็น ๑ ใน ๓ ของคนวัยไม่เกิน ๕๒ เล็งกันไว้จากสถาปนิกรูป ดร. เซวาร์ณ ศิลวันต์ เกษมจาดิกวนิช หรือประภาสน์ อวยชัย คนนี้ชินแสดูโหวงเฮ้งแล้วบอกว่าฮ้อ” (ข้อความจากคอลัมน์นี้ โดยเฉพาะการใช้คำว่า “สถาปนิกรูป” ซึ่งเป็นคำที่คณะผู้ก่อการยึดอำนาจจากรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ในเย็นวันที่ ๖ ตุลาคม ๑๙ ใช้แทนคำว่า “คณะปฏิวัติ” ทำให้หลายฝ่ายเพ่งเล็งมากกว่า เหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๑๙ ไม่ใช่อุบัติเหตุทางการเมืองไทย แต่เป็นเหตุการณ์ที่ถูกวางแผนไว้ล่วงหน้าให้เกิดความวุ่นวาย เพื่อที่คณะปฏิรูปฯ จะเข้ายึดอำนาจควบคุมความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง เกี่ยวกับข้อเพ่งเล็งนี้ นายชวน หลีกภัย เคยนำไปปราศรัยว่า “...พี่น้องครับ ผมทบทวนถ้อยคำให้ท่านฟังอีกครั้งหนึ่ง ‘เล็งกันไว้จากสถาปนิกรูป’ หนังสือพิมพ์ฉบับวันที่ ๓ ตุลาคม ซึ่งนักเขียนจะเขียนกันได้ ก็ไม่เกินประมาณวันที่ ๒ แสดงให้เห็นว่า การปฏิรูปนั้นได้มีการเตรียมกันมาแล้ว และข่าวนี้ได้รั่วไหลมาสู่หนังสือพิมพ์ นักหนังสือพิมพ์บางคนถึงได้เขียนคำว่า สถาปนิกรูป และมีการคาดหมายว่า คนที่จะมาเป็นนายกฯ นั้นเป็นผู้พิพากษาศาลฎีกา แต่เขาไม่ได้พูดถึงอาจารย์ธานีรัตน์ กรัยวิเชียร เขาพูดถึงอาจารย์ประภาสน์ อวยชัย นี้หมายความว่าอย่างไร หมายความว่าเหตุการณ์ในวันที่ ๖ ตุลาคมนั้น สถาปนิกรูปได้เตรียมการที่จะปฏิรูปแล้ว ได้มีการรวมกลุ่มกันแล้ว และความลับอันนี้ก็รั่วไหลมาสู่ปากหูของหนังสือพิมพ์ จึงได้มีการเขียนเรื่องนี้ขึ้นมา...”

-๑๑.๔๐ น. ญาติวีรชนที่อดข้าวประท้วงรัฐบาลกรณีพระธรรมาโณมตั้งแต่

นักศึกษาชุมนุมประท้วงและแสดงละครล้อเลียนกรณีจอมพลถนอมกับจอมพลประภาสกลับเข้าประเทศไทย

วันที่ ๑ ตุลาคม ได้ย้ายสถานที่ประท้วงจากหน้าทำเนียบรัฐบาลเข้าไปอยู่ในลานโพ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เนื่องจากไม่ได้รับความสะดวกและถูกก่อกวนจากกลุ่มต่างๆ

๔ ต.ค.

-มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ช่วงเข้ามีการสอบวิชาภาษาไทยของนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ ทุกคณะ แต่นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ยอมเข้าห้องสอบ กลับรวมตัวชุมนุมกันที่ลานโพประมาณ ๕๐๐ คน มีการอภิปรายกรณีพระธรรมาโณม และการ

ฆาตกรรมช่างไฟฟ้าจังหวัดนครปฐม ช่วงเที่ยงชุมนุมนฤศิลป์และการละครแสดงละครล้อเลียนเหตุการณ์สังหารช่างไฟฟ้าจังหวัดนครปฐมเมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน ผู้แสดงเป็นผู้ถูกแขวนคอคือ นายอภิสิทธิ์ บัวหนักดี นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ ๒ และนายวิโรจน์ ตั้งวานิชย์ นักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ ชั้นปีที่ ๔

-๑๔.๐๐ น. ดร. ปวย อึ้งภากรณ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เข้ามาห้ามนักศึกษามีให้ชุมนุมกัน เพราะ

คืนวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๑๙ ผู้ชนที่ชุมนุมประท้วงพระถนอมที่สนามหลวง เคลื่อนย้ายขบวนเข้าไปประท้วงในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ด้วยเหตุผลด้านความปลอดภัย ในภาพเป็นการขนย้ายเวที

เป็นอุปสรรคต่อการสอบไล่ของนักศึกษา ดร. ป่วยกล่าวว่า การชุมนุมของนักศึกษาเป็นการยั่วยุให้ประชาชนเข้ามาชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เมื่อเจอรากันตึ๊งๆ ไม่รู้เรื่องก็จะขอให้ตำรวจมาจัดการ เพราะการชุมนุมครั้งนี้ไม่ได้ขออนุญาต

-๑๔.๕๕ น. การชุมนุมที่ลานโพธิ์ขั้วคราว นักศึกษาทั้งหมดเข้าไปประชุมในห้อง เอ.ที. คณะเศรษฐศาสตร์ แล้วได้มติว่าให้งดสอบ

-๑๕.๓๐ น. ผู้ชนชุมนุมประท้วงพระถนอมที่สนามหลวง มีประชาชนเข้าร่วมหลายหมื่นคน ตัวแทนของศนท. ขึ้นกล่าวโจมตีว่า รัฐบาลอ่อนแอและสมยอมกับพระถนอม ส่วนเรื่องแขวนคอที่นครปฐม ทั้งที่รู้ว่าใครคือฆาตกร ก็ไม่สามารถจับตัวมาลงโทษได้ แสดงให้เห็นว่ากฎหมายอยู่เหนือกฎหมาย

-๑๗.๓๐ น. นายสมศักดิ์ มาลาดี จากกลุ่มกระทิงแดง พร้อมด้วยนักเรียนอาชีวศึกษา กลุ่มประชาชนรักชาติประมาณ ๕๐ คน พุดโจมตี ศนท. ผ่านเครื่องขยายเสียง แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้นำตัวออกไป (หลัง ๖ ค.ค. นายสมศักดิ์ไปออกรายการที่สถานีวิทยุยานเกราะ)

-๑๘.๓๐ น. ฟนตกลใหญ่ คนนับหมื่นเต็มท้องสนามหลวง

-๑๙.๓๐ น. นายสุธรรม แสงประทุม ประกาศเคลื่อนย้ายคนจากสนามหลวงเข้ามาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เขาบันทึกไว้ในหนังสือ "ผมผ่านเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม มาได้อย่างไร" ว่า "...เราจึงย้ายเข้าไปในมหาวิทยาลัย ซึ่งมีรั้วรอบขอบชิด สามารถดำเนินการรักษาความปลอดภัยได้ง่ายกว่า เราย้ายเข้าไปอย่างสงบ ที่จริงแล้ว เราไม่ได้ทำอะไรไปโดยพลการ เราไม่ได้ตั้งกองกำลังเอาไว้อตอบโต้หรือรุกรานใคร แต่เรามีอาสาสมัครของเรากลุ่มหนึ่งเพื่อทำงานด้านรักษาความปลอดภัยให้แก่ประชาชนและผู้รักความเป็นธรรมที่มาชุมนุมข้ามวันข้ามคืนในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อย่างมีขั้นตอนและมีการประชุมชี้แจงอย่างรอบด้าน เน้นหนักการป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้น ไม่มีปืนพาหนะไม่ที่จะสู้รบกับใครเลย จะมีก็คอปืนพกไม่กี่กระบอก ที่นักศึกษาบางคนมีติดตัวและได้รับอนุญาตอย่างถูกต้องตามกฎหมาย..."

การเคลื่อนย้ายนี้ อดีตผู้นำนักศึกษาผู้หนึ่งกล่าวให้สัมภาษณ์ใน "สมุดภาพเดือนตุลา" ไว้ว่า "...กระทิงแดงนี้เขามีปืน มีระเบิดมือ แต่เขาไม่ใช่อยูเขาใช้ระเบิดพลาสติกหรือระเบิดขวด เราชุมนุมที่ธรรมศาสตร์ นี่เป็นชัยภูมิที่เหมาะสมที่สุด เพราะมันกันพวกระเบิด

ขวดทั้งหลาย ดึกบึนหมดทุกทาง ขวางให้ตายก็ไม่ถึง แต่เป็นชัยภูมิที่แย่มากที่สุดสำหรับการปราบด้วยอาวุธสงคราม เพราะคุณซังตัวเอง แต่ในเมื่อคุณไม่มี senseว่าจะเกิดการปราบด้วยอาวุธสงคราม คุณถึงเลือกใช้ธรรมศาสตร์ เพราะคุณมี sense ว่าระเบิดขวด ระเบิดพลาสติกหรือปืนพกมันเข้าไม่ถึง..."

-๒๐.๐๐ น. นายสุธรรม แสงประทุม เลขธิการ ศนท. และตัวแทนกลุ่มผู้ชุมนุม เดินทางไปพบ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช นายกฯ เพื่อสอบถามว่าจะนิมนต์พระถนอมออกจากประเทศไทยเมื่อใด และจะจับฆาตกรมาฆ่าไฟฟ้านครปฐมได้หรือไม่

-๒๑.๐๐ น. ดร. ป่วย อังภากรณ์ ออกแถลงการณ์สั่งปิดมหาวิทยาลัย โดยความเห็นชอบของนายกสภา มธ. (ดร. ประคอบ หุตะสิงห์)

-ที่เชียงใหม่ ขอนแก่น นครราชสีมา สงขลา นักศึกษารวมตัวกันชุมนุมต่อต้านพระถนอม

๕ ค.ค.

-๐๖.๐๐ น. กลุ่มผู้ชุมนุมร่วมกันตักบาตรที่บริเวณลานโพ นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ เริ่มเคลื่อนขบวนเข้าสู่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทุกสถาบันประกาศงดสอบ

-หนังสือพิมพ์ดาวสยามและหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ ตีพิมพ์ภาพการแสดงละครที่ลานโพ โดยกล่าวหาว่าเป็นการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ

-๐๙.๓๐ น. ที่ประชุมสหภาพแรงงาน ๔๓ แห่ง มีมติจะเข้าพบ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช นายกฯ เพื่อยื่นข้อเสนอให้พระถนอมออกนอกประเทศ มิเช่นนั้นสหภาพแรงงานจะนัดหยุดงานทั่วประเทศตั้งแต่วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๑๙ เป็นต้นไป

-๑๐.๐๐ น. สถานีวิทยุยานเกราะเปิดรายการพิเศษ พ.ท. อุทาร์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา กล่าวเน้นเป็นระยะว่า

การประชุมที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ไม่ใช่เป็นเรื่องต่อต้านพระถนอมแล้ว แต่เป็นเรื่องหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ

-กลุ่มผู้ต่อต้าน สนท. ประชุมกันและมีมติว่า จะมีการชุมนุมต่อต้าน สนท. ในเวลา ๐๙.๐๐ น. ของวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ณ ลานพระบรมรูปทรงม้า เพื่อยับยั้งการเคลื่อนไหวของ สนท. พร้อมทั้งอ้างว่าการแสดงละคร แฉวนคือนมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นการเหยียดหยามสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวไทยเคารพ จึงจำเป็นต้องหาทางขัดขวาง และจะเรียกชุมนุมลูกเสือชาวบ้านใน กรุงเทพฯ และลูกเสือชาวบ้านที่อยู่ใน การควบคุมของตำรวจตระเวนชายแดน มาร่วมกันตอบโต้ ซึ่งอาจต้องใช้มาตรการที่รุนแรงด้วย

ตอนเย็นมีใบปลิวนัดชุมนุมลูกเสือชาวบ้านและผู้รักชาติให้ไปชุมนุมที่ลานพระบรมรูปทรงม้า และให้เวลา สนท. สลายการชุมนุมถึงบ่ายสองโมง ของวันที่ ๖ ตุลาคม และให้นำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

-๑๖.๓๐ น. ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช นำคณะรัฐมนตรีเข้าถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

-๑๖.๕๐ น. นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงจำนวน ๒๕ คันรถ เดินทางจากหัวหมากเข้าสมทบกับกลุ่มผู้ชุมนุมต่อต้านพระถนอมที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

-๑๗.๓๐ น. พ.ท. อุทาร์ สนิทวงศ์ ณ ออยุธยา ออกประกาศให้คณะกรรมการชมรมวิทยุเสรีและผู้ร่วมก่อตั้งไปร่วมประชุมที่สถานีวิทยุยานเกราะเป็นการด่วน

-๑๙.๐๐ น. ประธานรุ่นลูกเสือชาวบ้านในเขตกรุงเทพฯ ประชุมที่กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน โดยมี พล.ต.ต. เจริญฤทธิ์ จำรัสโรมรัน และอาคม มกรานนท์ เป็นผู้กล่าว

(๓ ภาพบนสุด) หนังสือพิมพ์รายงานข่าวการแสดงละครของนักศึกษาอย่างครึกโครม กล่าวหาว่านักศึกษาจงใจแต่งหน้าผู้แสดงให้คล้ายคล้ายของครีษทหายาท (๒ ภาพบน) พาดหัวหนังสือพิมพ์ก่อนและหลังเหตุการณ์ ๖ ตุลา ๑๙

กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน ชมรมแม่บ้าน
รวมตัวประท้วงการดำเนินการของศูนย์กลางนิสิตฯ ที่ลานพระบรมรูปทรงม้า

ในที่ประชุมว่า จะต่อต้าน สนท. และ
ผู้ที่อยู่ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

-๒๐.๓๕ น. ชมรมวิทยุเสรีออก
แถลงการณ์ว่า กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ
ได้ก่อการไปในทางที่จะทำลายชาติ
ศาสนา พระมหากษัตริย์ ในกรณีต่าง ๆ
ดังต่อไปนี้

นำธงชาติคลุมตัวละครแสดงเป็น
คนตายที่ข้างถนนหน้ารัฐสภา

ใช้สื่อมวลชนที่มีแนวโน้มเอียง
เช่นเดียวกับผู้ก่อความไม่สงบ ลง
บทความหรือเขียนข่าวไปในทำนองที่
จะทำให้เกิดช่องว่างในบรรพบุรุษศาสนา

นักศึกษาผู้หนึ่งทำเป็นผู้ถูกแขวน
คอ พยายามแต่งใบหน้าที่เหมือนองค์
รัชทายาท

ชมรมวิทยุเสรีย้ำว่า กรณีพระ
ถนอมและผู้ที่ถูกแขวนคอเป็นเพียง
ข้ออ้างในการชุมนุมก่อความไม่สงบเท่า
นั้น แต่ความจริงต้องการทำลายชาติ
ศาสนา พระมหากษัตริย์

เป็นครั้งแรกที่สถานีวิทยุยานเกราะ
และชมรมวิทยุเสรี เรียกกลุ่มนักศึกษา
ประชาชนที่อยู่ในมหาวิทยาลัยธรรม-
ศาสตร์ว่า “ผู้ก่อความไม่สงบ” ซึ่งแถลง-
การณ์กล่าวต่อไปอีกว่า “ชมรมวิทยุเสรี
คัดค้านการกระทำดังกล่าวในทุก ๆ กรณี

ขอให้รัฐบาลจัดการกับผู้ทรยศเหล่านี้
โดยเร็วที่สุด เพื่อป้องกันการนองเลือด
อันอาจจะเกิดขึ้น หากให้ประชาชน
ชุมนุมกันแล้วอาจมีการนองเลือดขึ้น
ก็ได้” และเป็นครั้งแรกเช่นกันที่สถานี
วิทยุยานเกราะและชมรมวิทยุเสรีกล่าว
คำว่า “อาจมีการนองเลือดขึ้นก็ได้”

-นางนงเยาว์ สุวรรณสมบุรณ์
สมาชิกชมรมแม่บ้าน เข้าแจ้งความ
กับนายร้อยเวร สน. ชนะสงครามว่า
ได้เห็นภาพในหนังสือพิมพ์บางกอก-
โพสต์ ประจำวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๑๙
เป็นภาพชายคนหนึ่งถูกแขวนคอ เมื่อ
อ่านได้ภาพก็ทราบว่าเป็นการแสดงของ
ศูนย์กลางนิสิตฯ ชายคนนั้นมีลักษณะ
เหมือนสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช
สยามมกุฎราชกุมาร เป็นการหมิ่นพระ-
บรมเดชานุภาพ จึงขอให้ตำรวจดำเนิน
การจับกุมมาสอบสวนต่อไป

-๒๑.๐๐ น. พล.ต.ต. เจริญฤทธิ์
จำรัสโรมรัน สั่งให้ประธานลูกเสือชาว-
บ้านแจ้งแก่ลูกเสือชาวบ้านที่ชุมนุมกัน
อยู่ ณ บริเวณลานพระบรมรูปทรงม้า
ว่า ให้ฟังสถานีวิทยุเสรีก่อนการเคลื่อน
ไหว

-๒๑.๓๐ น. นายประยูร อัครบวร
รองเลขาธิการฝ่ายการเมือง สนท. แถลง

ข่าวที่ติดองค์การนักศึกษามหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ (อมธ.) พร้อมนำนายอภิ-
นันท์ บัวหกกดี และนายวิโรจน์ ตั้ง-
วาณิชย์ ซึ่งแสดงเป็นผู้ถูกแขวนคอ มา
แสดงความบริสุทธิ์ใจ และกล่าวว่า การ
แสดงละครดังกล่าวเพื่อแสดงให้เห็น
ความทารุณโหดร้ายอันเนื่องมาจากการ
ฆ่าแขวนคอที่นครปฐม โดยมีการแต่ง
หน้าให้เหมือนสภาพศพ สาเหตุที่เลือก
บุคคลทั้งสองมาแสดงเพราะมีน้ำหนัก
เบา ไม่ทำให้กึ่งไม่หักง่าย นายประยูร
กล่าวด้วยว่า “ทางนักศึกษาไม่เข้าใจ
เหมือนกันว่าทำไมสถานีวิทยุยานเกราะ
หนังสือพิมพ์ดาวสยามจึงให้ร้ายป้ายสี
บิดเบือนให้เป็นอย่างอื่นโดยตั้งเอาสถา-
บันที่เคารพมาเกี่ยวข้องกับ...”

-๒๑.๔๐ รัฐบาลออกแถลงการณ์
ให้กรมตำรวจดำเนินการสืบสวนสอบ-
สวนกรณีการแสดงละครที่มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ในลักษณะเป็นการหมิ่น
หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายต่อองค์
รัชทายาท

-๒๒.๐๐ น. เหตุการณ์ในมหา-
วิทยาลัยธรรมศาสตร์ยังสงบ มีคนเข้า
ร่วมชุมนุมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

-๒๔.๐๐ น. ที่กรมตำรวจ มีการ
ประชุมเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นผู้ใหญ่หลาย
นาย

-มีเสียงปึงดังขึ้นสองสามนัดนอก
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โฆษกเวที
สั่งให้ทุกคนหมอบลง...

รุ่งอรุณ
แห่งการสังหาร

๖ ต.ค.

-๐๑.๐๐ ฝ่ายข่าวของ สนท. รายงานว่า มีกลุ่มอันธพาลกวนเมืองติดอาวุธอยู่รอบมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คนเหล่านี้อยู่ในสภาพมีนเมา

-๐๑.๓๐ น. คนที่สนามหลวงเริ่มมากขึ้น มีผู้ปักก่อนหิน ไม้ เข้าไปในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และพยายามเผาป้อมยามแต่ดับไว้ได้ หลังจากนั้นมีการเผารถจักรยานหน้ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

-๐๑.๔๐ น. กลุ่มคนประมาณ ๑๐๐ คนเผาไปสเตอร์ที่ติดหน้ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ด้านสนามหลวง ป้อมยามถูกเผา ตำรวจที่อยู่ในเหตุการณ์มิได้ห้ามปราม

-หน่วยรักษาความปลอดภัยของ สนท. จับกระหิงแดงได้คนหนึ่งขณะบุกเผาไปสเตอร์ เมื่อนำตัวไปสอบสวน จึงได้รู้ว่า กระหิงแดงทุกจุดรอบธรรมศาสตร์ได้เตรียมปฏิบัติการเต็มที่ โดยประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจนอกเครื่องแบบจำนวนหนึ่ง และในเวลา นั้นมีกระหิงแดงกว่า ๑๐๐ คนแทรกตัวปะปนอยู่ในหมู่นักศึกษาประชาชนแล้ว เพื่อเตรียมประสานกันทั้งข้างนอกและข้างในมหาวิทยาลัย

-๐๒.๐๐ น. กลุ่มนวพลในนามศูนย์ประสานงานประชาชนแถลงว่า ขอให้รัฐบาลจับกุมกรรมการศูนย์กลางนิสิตฯ ภายใน ๗๒ ชั่วโมง ให้สอบสวนพฤติกรรมของบุคคลที่ให้การสนับสนุนศูนย์กลางนิสิตฯ ซึ่งนวพลพร้อมที่จะเสนอรายชื่อให้ภายใน ๒๔ ชั่วโมง หากรัฐบาลไม่สามารถปฏิบัติตามได้ นวพลจะดำเนินการขั้นเด็ดขาดเพื่อป้องกันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

-กรมตำรวจ ภายหลังการประชุม พล.ต.อ. ศรีสุข มหินทรเทพ อธิบดีกรม

ตำรวจ แถลงผลการพิจารณาภาพนักศึกษแสดงละครแขวนคอว่า จากการนำฟิล์มของหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์มาวิเคราะห์ การตรวจสอบได้ผลไม่แน่นอน จึงติดต่อถ่ายภาพจากหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นมาวิเคราะห์ด้วย ต่อมาอธิบดีกรมตำรวจมีคำสั่งด่วนถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจในกรุงเทพมหานครให้เตรียมพร้อมในที่ตั้ง เนื่องจากสถานการณ์ไม่น่าไว้วางใจ

-๓.๐๐ น. สถานีวิทยุยานเกราะยังคงออกรายการ “หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ” ตลอดทั้งคืน ส่วนภายในธรรมศาสตร์ ยังมีการอภิปรายและแสดงดนตรีต่อไปหลังจากมีกลุ่มบุคคลพยายามบุกเข้าไปในมหาวิทยาลัยและมีเสียงปืนดังขึ้นด้วย เจ้าหน้าที่ของศูนย์กลางนิสิตฯ ขึ้นอภิปรายบนเวที ขอให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมผู้ใช้อาวุธ

-เจ้าหน้าที่หน่วยปราบจลาจลยกกำลังมากันทางออกมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ด้านสนามหลวง

-๐๔.๐๐ น. สนท. พยายามติดต่อกับนายกรัฐมนตรียังไม่ติด

-๐๕.๐๐ น. กลุ่มคนที่ยื่นอออยู่หน้าประตูมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์พยายามจะปืนเข้าไปในมหาวิทยาลัย มีการยิงตอบโต้กันด้วยปืนพกประปราย

-๐๕.๓๐ น. มีระเบิดเอ็ม. ๗๙ ยิงจากภายนอกมาตกลงกลางสนามบอล ทำให้นักศึกษาประชาชนตาย ๙ คน บาดเจ็บ ๑๓ คน ห่างกันไม่ถึงอึดใจ ระเบิดเอ็ม. ๗๙ ลูกที่ ๒ ก็ตามเข้ามาแต่ไม่ระเบิด

นายสุธรรม แสงประทุม ติดต่อขอเข้าพบนายกฯ ผ่านนายเจริญ คันธวงศ์ เพื่อให้นายกฯ สั่งการให้บุคคลที่อยู่ภายนอกมหาวิทยาลัยหยุดยิงเข้าไปในที่ชุมนุม ขณะนั้นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ถูกล้อมไว้หมดแล้ว

-๐๕.๔๐ น. โฆษกเวทีประกาศ

ให้ผู้ชุมนุมทยอยออกจากสนามบอลไปหาที่กำบังบนตึกคณะบัญชีและตึกคณะวารสารฯ เริ่มมีเสียงปืนจากพิพิธภัณฑฯ และปืนไร้แรงสะท้อนเข้ามา

-๐๖.๐๐ น. นายสุธรรม แสงประทุม ขึ้นเวทีชี้แจงกับผู้ชุมนุมเป็นครั้งสุดท้าย ก่อนจะไปพบกับ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช นายกฯ เพื่อขอร้องให้นายกฯ ใช้อำนาจสั่งระงับการก่อการร้าย โดยบุคคลทั้งในและนอกเครื่องแบบขณะกำลังชี้แจงมีกระสุนปืนจากจุดต่างๆ พุ่งตรงไปยังเวที ทำให้เขาต้องนอนหมอบไปพลางพุดชี้แจงไปพลาง

สุธรรมบันทึกเหตุการณ์ช่วงก่อนออกไปพบนายกฯ ว่า “...ปรากฏว่าเวลาที่การอภิปรายเวลานั้นโดนกระสุนพรุนไปหมด ต้องอพยพลี้ภัยมาพูดกันใต้ถุนเวที ผมงออดอ้อลาเพื่อน ๆ ทั้งสามใต้ถุนเวที อ้อลาพี่น้องประชาชน ทั้งๆ ที่ภาพปรากฏต่อหน้าผมไม่อาจจะให้ผมตัดสินใจอย่างนั้นได้ ภาพนั้นคือเพื่อนนักศึกษาชายคนหนึ่งถูกกระสุนปืนนอนจมกองเลือดอยู่กลางสนาม มีเพื่อนนักศึกษาหญิง เข้าใจว่าเป็นพยาบาลเพื่อมวชน วิ่งเข้าไปประคองจะนำตัวไปติดกับบัญชี ขณะที่ประคองปีกไปนั้นเพื่อนนักศึกษาหญิงคนนั้นก็ถูกกระสุนปืนตายทันทีต่อหน้าต่อตาผม และเพื่อนคนที่สามผู้วิ่งถลันเข้าไปหวังจะช่วยก็ถูกปืนอีกคนหนึ่ง ทั้งสามคนนอนตายกลางสนามฟุตบอลมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มันเป็นภาพประทับใจที่ฝังแน่นในความทรงจำของผมกระทั่งทุกวันนี้...”

-ประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ด้านสนามหลวงถูกพัง

-๐๖.๓๐ น. นายธงชัย วินิจจะกุล ผู้คุมเวทีประกาศว่า “พี่ๆ ตำรวจครับ กรุณาหยุดยิงพวกเราเถิดครับ เราชุมนุมอย่างสงบ สันติ ไม่มีอาวุธ ตัวแทนของเรากำลังเจรจากับรัฐบาลอยู่อย่าให้เสียเลือดเนื้อมากกว่านี้เลย ขอ

ภาพรวมเหตุการณ์ ๖ ตุลา ๑๙๗๓

บริเวณมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ริมแม่น้ำเจ้าพระยา-ท่าพระจันทร์

-ประมาณ ๐๖.๓๐ น. ผู้นำการชุมนุมและกลุ่มแกนนำอีก ๖ คนออกจากมหาวิทยาลัยประตูด่านท่าพระจันทร์เพื่อไปชี้แจงข้อเท็จจริงกับนายกรัฐมนตรี

-ประมาณ ๐๗.๐๐ น. ผู้ชุมนุมบางส่วนที่เป็นผู้หญิงและเด็กสามารถเล็ดรอดออกมาได้ หลังจากนั้นประตูถูกปิดตาย ก่อนหน้านั้นแกนนำการชุมนุมเจรจากับเจ้าหน้าที่เพื่อขอให้เปิดทางออกแก่ผู้หญิงและเด็ก แต่ไม่ได้รับการยินยอม

-ระหว่าง ๐๗.๐๐-๐๘.๐๐ น. เจ้าหน้าที่บางส่วนใช้วิธีการปราบปรามขั้นรุนแรงต่อนักศึกษาประชาชนที่หนีลงแม่น้ำ

-ผู้ที่หนีรอดไปขึ้นฝั่งบริเวณท่าพระจันทร์และหลบซ่อนอยู่ตามบ้านเรือนราษฎร สุดท้ายเจ้าหน้าที่ติดตามพบและควบคุมไปรวมกันบริเวณริมกำแพงตรงข้ามวัดมหาธาตุ นักศึกษาถูกควบคุมไว้บริเวณนี้ประมาณ ๑,๐๐๐ คน

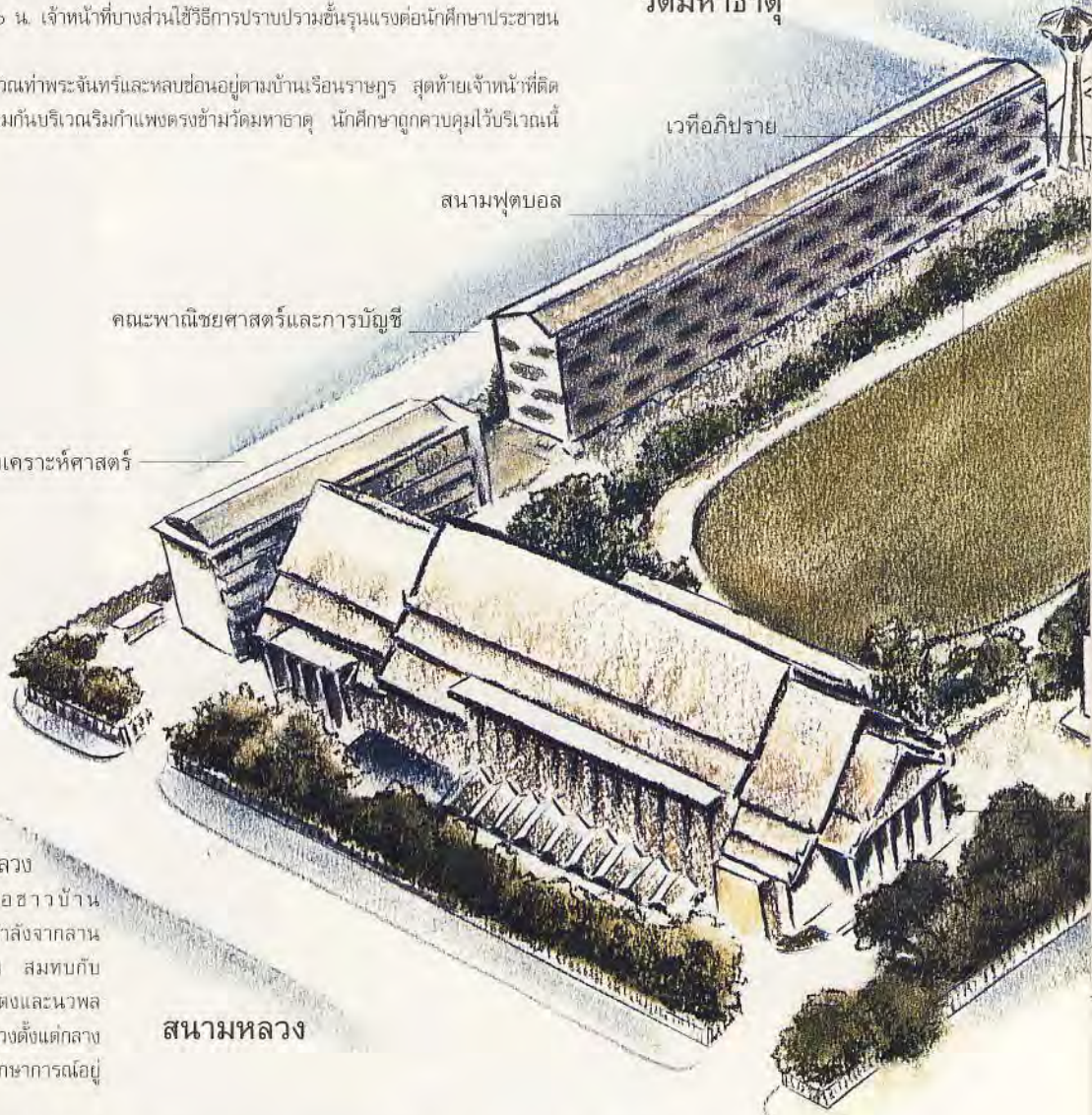
วัดมหาธาตุ

เวทีอภิปราย

สนามฟุตบอล

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

สนามหลวง

-ลูกเสือชาวบ้านเคลื่อนกำลังจากลานพระรุประ สัมทบกับกระหึ่งแดงและนวมพล

สนามหลวง

จุดปะทะบริเวณประตูด้านหน้าหอประชุมใหญ่

-หลัง ๐๑.๓๐ น. คนกลุ่มหนึ่งขว้างปาก้อนอิฐและก้อนไม้เข้าไปในธรรมศาสตร์ มีการเผาไปส

-๐๕.๐๐ น. ผู้ชุมนุมพยายามเป็นประตูรั้วจะบุกเข้าไป สองฝ่ายยิงโต้ตอบกันประปรายด้วยปืนพก

-๐๕.๔๐ น. มีการระดมยิงจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติไปยังธรรมศาสตร์ มีรายงานว่าหน่วยรั

-๐๗.๐๐ น. ผู้ชุมนุมนำรถบัส ๒ คันพุ่งชนประตูรั้วจนพัง ตำรวจ กระหึ่งแดง ลูกเสือชาวบ้าน

หนึ่งยังคงหมอบยิงจากแนวรั้วด้านหน้า บางคนใช้ปืนอาญาสูงติดกล้องเล็ง บางคนใช้ปืนต่อสู้ถึง

-หลัง ๐๗.๕๐ น. เป็นต้นไป ตำรวจหน่วยคอมมานโด นพพ. และตำรวจท้องที่พร้อมอาวุธครบมือ บุกเข้ากวาดล้างภายใต้การนำ

ซึ่งชุมนุมปะปนในหมู่ประชาชนที่สนามหลวงตั้งแต่กลางคืนวันที่ ๕ ต.ค. มีเจ้าหน้าที่ตำรวจรักษาการณ์อยู่จำนวนหนึ่ง

-ช่วงเช้า ๖ ต.ค. ผู้ชนกระทำการรุนแรงนักศึกษาที่พยายามหนีออกมาจากธรรมศาสตร์ด้วยการซุ่ม ทบดินำผู้บาดเจ็บและศพผู้เสียชีวิตจากบริเวณหอประชุมใหญ่ไปแขวนคอ เฝ้าไฟ บริเวณห้องสนามหลวงและถนนราชดำเนินใน

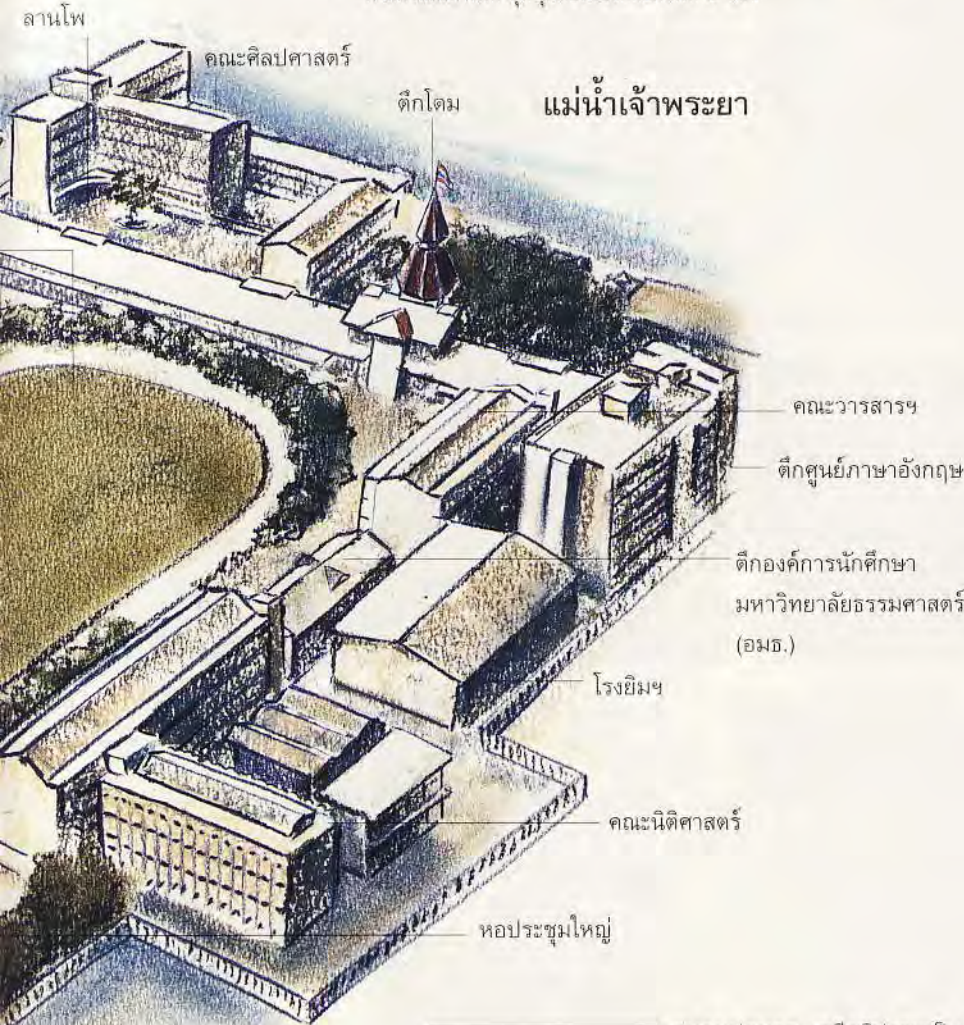
กฤษณะ นพอภิรักษ์กุล : แผนที่

ลานโพ

บริเวณที่นักศึกษา ๕๐๐ คนชุมนุมกัน ในวันที่ ๕ ต.ค./จัดแสดงละครเสียดสีกรณีพระนอนและกรณีสังหารโทดช่างไฟฟ้า จ. นครปฐม ช่างเย็บชุมชนใหญ่

ที่สนามหลวง ภายหลังนักศึกษากลับมารวมกันที่สนามฟุตบอลธรรมศาสตร์และลานโพ ชุมนุมต่อเนื่องตลอดวันที่ ๕ ต.ค.

แม่น้ำเจ้าพระยา

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

สนามฟุตบอล-เวทีอภิปรายเป็นจุดที่ถูกระดมยิงอย่างหนักหน่วงจุดหนึ่ง

-๐๕.๓๐ น. ระเบิด เอ็ม ๓๙ ถูกยิงมาตกลงที่ชุมนุม ทำให้มีผู้เสียชีวิต

จำนวนหนึ่ง จากนั้นมีการสุนทรียะระดมยิงเข้ามาเป็นระยะทำให้มีผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้น ผู้ชุมนุมหลบเข้าที่กำบังตามตึกเรียนต่าง ๆ

-๐๗.๓๐-๐๘.๐๐ น. ตำรวจรุกคืบเข้ามาด้านข้างสนามฟุตบอลหน้าตึกคณะนิติศาสตร์ ยังไล่ตึก อมธ. ตึกคณะวารสารฯ ตึกคณะบัญชี แล้วติดตามเข้ากวาดล้าง

-๑๑.๐๐ น. นักศึกษาและผู้ชุมนุมจำนวน ๒,๐๐๐ คนเศษ ถูกตัวอ้อมมารวมกันกลางสนามฟุตบอล ถอดเสื้อและนอนคว่ำหน้า มุมหนึ่ง...ศพนักศึกษา ผู้ชุมนุม ถูกนำมาวางเรียงราย กลุ่มชนกระทำการต่อศพในลักษณะประจาน

ฝ่ายที่ปิดล้อม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตำรวจตระเวนชายแดน หน่วยคอมมานโด หน่วยปฏิบัติการพิเศษ (นปพ.) สันติบาล ตำรวจท้องที่ ตำรวจน้ำ ลูกเสือชาวบ้าน กระทั่งแดง นวพล และประชาชนที่เข้าร่วม รวมกันทั้งสิ้นประมาณ ๔,๐๐๐ คน

ผู้ชุมนุมภายใน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นักศึกษาและประชาชนจำนวนไม่น้อยกว่า ๔,๐๐๐ คน ซึ่งรวมทั้งฝ่ายแกนนำการชุมนุม

หน่วยรักษาความปลอดภัยของ ศนท. รวบรวม ๑๐๐ คน และหน่วยพยาบาลเพื่อมวลชน

จำนวนหนึ่ง จนถึง ๐๕.๐๐ น. พวกเขาตกอยู่ในสภาพถูกปิดล้อม ทางออกถูกสกัดไว้ทุก

ด้านแม้แต่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา กระทั่งหลัง ๑๑.๐๐ น. นัก

ศึกษา ๓,๐๐๐ เศษถูกควบคุมตัวและตกเป็นผู้ต้องหา

แกนนำ ๑๙ คนถูกคุมขังด้วยข้อหา

จกกรจจ ขณะอีกฝ่ายไม่ได้ตกเป็นผู้ต้องหาแม้แต่คนเดียว

อร์ ป้อมยาม และกระสุนนัดแรกตั้งขึ้น

ษาความปลอดภัยของ ศนท. ถูกยิงเสียชีวิต

ทะเลาะเข้าไปในธรรมศาสตร์ เจ้าหน้าที่อีกส่วน

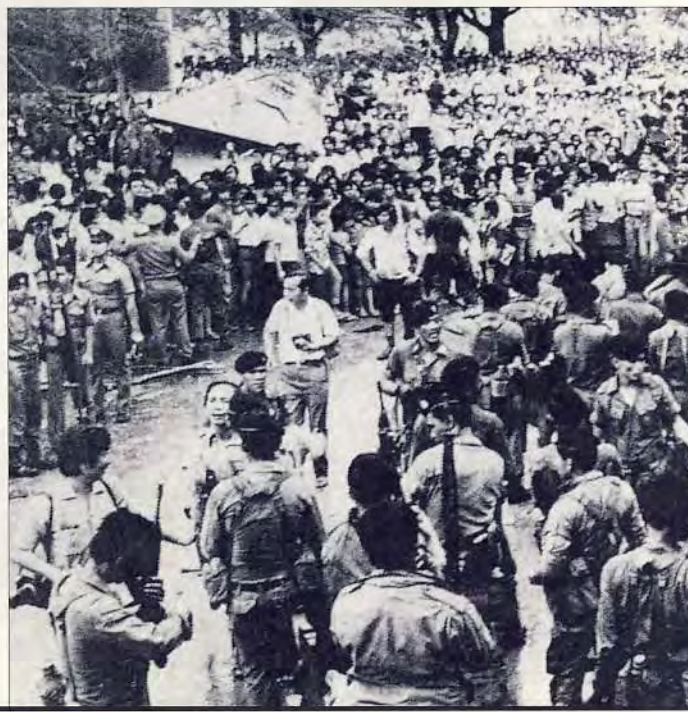
ุชาการของผู้บังคับบัญชาระดับสูง

ภาพเหตุการณ์ในเช้าตรู่วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙
เจ้าหน้าที่พร้อมอาวุธครบมือ กลุ่มกระต๊องแดง ลูก-
เสือชาวบ้าน นาวพล และประชาชน รวมกันประมาณ
๔,๐๐๐ คน เข้าล้อมปราบนักศึกษาและประชาชนไม่
น้อยกว่า ๔,๐๐๐ คนที่ชุมนุมประท้วงกรณีพระถนอม
อยู่ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ความกรรณาหยุดยั้งเกิดขึ้น”

-๐๗.๐๐ น. กลุ่มคนที่อยู่หน้า
ประตุมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มาตั้งแต่
ตอนตีหนึ่ง ใช้รถบัส ๒ คันจับพุงเข้า
ชนประตุมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ด้านสนามหลวง เมื่อประตูพัง ทหาร
ตำรวจตระเวนชายแดน ลูกเสือชาวบ้าน
กระต๊องแดง และกลุ่มอันธพาลต่างทะลัก
เข้าไปในมหาวิทยาลัย ตำรวจหลายสิบ
คนจั้นรถผ่านประตูเข้าไป เมื่อเข้าไป
ข้างในแล้วต่างกรูลงจากรถ ใช้อาวุธ
หนักอย่างปืนกระดมยิงเข้าไป

-นายประยูร อัครบวร เข้าไป
เจรจากับ พ.ต.อ. ประยูร โกมารกุล ณ
นคร เพื่อขอให้ผู้หญิงและเด็กออกจาก
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แต่ไม่ได้รับ
การยินยอม ช่วงนั้นผู้ชุมนุมพยายาม
วิ่งหนีทางออก ตำรวจด้านทานไม่ไหว
ผู้ชุมนุมจึงทะลักออกไปทางประตูท่า
พระจันทร์ ผู้ชุมนุมที่เป็นผู้หญิงและ
เด็กถูกส่งออกจากมหาวิทยาลัย อย่าง
ไรก็ตาม ในเวลาต่อมาเมื่อตำรวจมี
คำสั่งให้กวาดจับผู้ชุมนุม ผู้ชุมนุมจึง
ถูกบังคับให้นอนคว่ำอยู่ที่พื้นถนนมหา
ราชข้างวัดมหาธาตุ

-๐๗.๓๐-๘.๐๐ น. ตำรวจจุกคืบ
เข้ามาทางด้านข้างสนามฟุตบอลหน้าตึก
คณะนิติศาสตร์ ในระยะแรกก็หมอบ ๆ
คลาน ๆ เข้ามาอย่างช้ามาก และสาด
กระสุนใส่ตึก อมธ. ตึกคณะวารสารฯ
ตึกคณะบัญชีเป็นพัก ๆ ฝ่ายนักศึกษา
ที่มีหน้าที่ดูแลตึกเห็นสถานการณ์เข้า
ขั้นเลวร้ายก็สละตึกหนีไป ส่วนตำรวจ
หลังจากหมอบคลานได้ไม่เท่าไร เมื่อ
ไม่มีใครยิงตอบโต้ จึงเปลี่ยนทำเป็น
ลุกขึ้นนั่งและยิงเป็นชุด ๆ จากนั้นลูก
เดินราวสามสี่ก้าว นั่งลงแล้วยิงอีก

-๐๗.๔๕ น. นักศึกษาที่อยู่ใน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์วิ่งหนีกระสุน
ปืนออกจากมหาวิทยาลัย และถูกกลุ่ม
ต่อต้านที่อยู่ภายนอกกรมประชาทัณฑ์

เพื่อให้เห็นภาพของเหตุการณ์
ช่วงนี้ชัดเจนขึ้น ขอนำบันทึกของคุณ
แสงดาว ที่เขียนในหนังสืองานศพของ
อนุวัตร อ่างแก้ว มาเสนอดังนี้ “ขณะ
ที่คนที่หลบอยู่ที่ตึกบัญชีถูกระดมยิงได้
จนทนไม่ไหว พยายามหาทางขึ้นบนตึก
อาศัยกำแพงตึกเป็นที่กำบัง บ้างก็พยายาม
หลบเข้าห้องต่าง ๆ ของชั้นล่างซึ่ง
มีน้อยเกินไป ประตูทุกห้องแม่แต่ชั้น
ล่างปิดสนิท ต้องเสี่ยงกระโดดเข้า
กระแทกบานประตูหรือไม่ก็ต้องทุบ
กระจกแล้วโดดเข้าไป กระสุนเข้าร่าง
บางคนที่กำลังเปิดประตู เขาวิ่งชนจวน
จะสำเร็จอยู่แล้ว แต่ไม่ทัน... เขาถูกยิง
ตายตรงนั้น เขากล้าหาญเอาชีวิตของ
ตนเข้าแลกเพื่อความปลอดภัยของ
เพื่อน ๆ ...มีคนพุงเข้าชนจนกระทั่ง
ประตูพัง คนที่เหลืรับวิ่งหลบกระสุน
เข้าไป ยังมีอีกหลายร้อยคนวิ่งหลบ
กระสุนขึ้นไปหลบในห้องต่าง ๆ ทั้ง ๔
ชั้นเต็มไปหมด ได้แต่หมอบ อุดหู รอ
รับกระสุนที่ระดมยิงเข้ามา...”

-๐๗.๕๐ น. ตำรวจหน่วยคอม-
มานโด หน่วยปฏิบัติการพิเศษ (นปพ.)
และตำรวจท้องที่ล้อมอยู่น้ำมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์เข้าถึงที่เกิดเหตุ โดยมี
พล.ต.ท. ชุมพล โลหะชาละ รอง อตร.
พล.ต.ต. เสน่ห์ สิทธิพันธ์ และพล.ต.ต.
ยุทธนา วรรณโกวิท ร่วมบัญชาการ

-๐๘.๑๐ น. พล.ต.ต. เสน่ห์ สิทธิ-
พันธ์ บัญชาการให้ตำรวจตระเวนชาย-
แดนพร้อมด้วยอาวุธครบมือบุกเข้าไป
ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตำรวจ
ตระเวนชายแดนมีอาวุธคือ เครื่องยิง
ระเบิดต่อสู้รถถัง ปืนเอ็ม. ๗๙ ปืน
เอ็ม. ๑๖ ปืนเอช.เค. ปืนคาร์บิน ตำรวจ
บางนายมีระเบิดมือห้อยอยู่เต็มอัตราศึก

-๐๘.๑๘ น. ตำรวจตระเวนชาย-
แดนเข้าประจำการแทนตำรวจท้องที่
และมีกำลังมาเสริมอีก ๒ คันรถ

-๐๘.๒๕ น. ตำรวจตระเวนชาย-

หลังการล้อมปราบ ทางการระบุว่ามียุเสียชีวิตจากเหตุการณ์ประมาณ ๔๐ คนเศษ ในขณะที่ฝ่ายนักศึกษาระบุตัวเลขผู้เสียชีวิตเป็นร้อย เหตุการณ์นี้เป็นเหตุการณ์ไทยฆ่าไทยครั้งที่เลือดเย็นและทารุณโหดเหี้ยมที่สุด ไม่มีความตายครั้งใดที่ศพของผู้เสียชีวิตจะถูกกระทำร้ายเท่าครั้งนี้

แดนบุกเข้าไปในมหาวิทยาลัยธรรม-
ศาสตร์หลายจุด พร้อมกับยิงกระสุน
วิถีโค้งใส่นักศึกษา มีนักศึกษาถูกยิง
และเสียชีวิตทันทีหลายคน

-๐๘.๓๐-๑๐.๐๐ น. นักศึกษา
และประชาชนที่อยู่ใกล้มหาวิทยาลัย
ตลอดคืนแตกตื่นวิ่งหนีวิถีกระสุนที่
ตำรวจตระเวนชายแดนและกลุ่มผู้ก่อ
เหตุยิงอย่างไม่ยั้ง ทั้งๆ ที่หน่วยรักษา
ความปลอดภัยของนักศึกษามีปืนพก
เพียงไม่กี่กระบอก

นักศึกษาประชาชนที่แตกตื่นวิ่ง
หนีออกไปทางหน้าประตูมหาวิทยาลัย
ในจำนวนนี้มากกว่า ๒๐ คนถูกรุมตี
รุมกระแทก บางคนที่ถูกทำร้ายบาดเจ็บ
สาหัสแต่ยังไม่สิ้นใจถูกลากออกไป
แขวนคอ และถูกผู้คนแสดงท่าทาง
เยาะเย้ยศพต่างๆ นานา นอกจากนี้
ยังมีกลุ่มคนลากเอาศพนักศึกษาที่
นอนตายเกลื่อนกลาดข้างหอประชุม
ใหญ่ธรรมศาสตร์ ออกมาเผากลาง
ถนนราชดำเนินตรงข้ามกับแม่พระ-
ธรณีบีบมวยผม โดยเอายางรถยนต์
ทับแล้วราดน้ำมันเบนซิน จุดไฟเผา

-๑๐.๓๐ น. สถานีโทรทัศน์ช่อง
๙ โดยสรรพสิริ วิริยศิริ ถ่ายทอดภาพ
เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์และท้องสนามหลวงออก
อากาศไปทั่วประเทศ

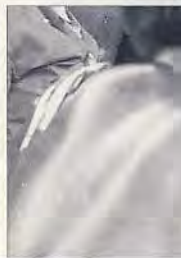
-๑๑.๐๐ เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้า
เคลียร์พื้นที่ จับนักศึกษาและผู้ชุมนุม
ให้นอนคว่ำหน้ากับพื้นสนามฟุตบอล

-สำนักนายกรัฐมนตรีประกาศ
ตั้งกองบัญชาการรักษาความสงบขึ้นที่
ทำเนียบรัฐบาล

-๑๑.๓๕ น. ตำรวจนำตัวผู้ต้อง-
หาร่วม ๓,๐๐๐ คนขึ้นรถออกจากมหา-
วิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อนำไปควบคุม
ตัวไว้ที่โรงเรียนตำรวจนครบาล บางเขน
กลุ่มคนที่มุ่งดูใช้ก้อนอิฐ หิน ไม้ ขว้าง
ปาผู้ที่ยูบนรถ

ผู้ชุมนุมประท้วง ๓,๐๙๔ คนถูกจับกุม แต่ละคนได้รับข้อหามากกว่า ๕ ข้อหา พวกเขาทั้งหญิงและชาย ถูกบังคับให้ถอดเสื้อ ด้วยเหตุผลเพื่อความชัดเจนในการแยกแยะนักศึกษาประชาชนผู้ทำผิดออกจากประชาชนทั่วไป

-๑๒.๓๐ น. ลูกเสือชาวบ้านชุมนุมที่ลานพระบรมรูปทรงม้า เรียกร้องให้รัฐบาลปลดนายสุรินทร์ มาศดิตถ์ นายชวน หลีกภัย นายดำรง ลัทธพิพัฒน์ ออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี และแต่งตั้งนายสมบุญ ธีรธร และนายสมักร สุนทรเวช ให้อยู่ในตำแหน่งเดิมต่อไป

-๑๘.๐๐ น. คณะทหารนำทีมโดย พล.ร.อ. สงัด ชลออยู่ เข้ายึดอำนาจ เรียกตัวเองว่า คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน เหตุผลในการยึดอำนาจคือ “...คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินได้ประจักษ์แจ้งถึงภัยที่ได้เกิดขึ้นอยู่ในขณะนี้ กล่าวคือได้มีกลุ่มบุคคลซึ่งประกอบด้วยนิสิตนักศึกษาบางกลุ่ม ได้กระทำการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ โดยมีเจตจำนงทำลายสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนของคอมมิวนิสต์ที่จะเข้ายึดครองประเทศไทย เมื่อเจ้าหน้าที่ทำการเข้าจับกุมก็ได้ต่อสู้ด้วยอาวุธร้ายแรงที่ใช้ในราชการสงคราม โดยร่วมมือกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ชาวเวียดนามต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจเสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก...”

กาตาสังครังไทย

หลังจากคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน นำโดย พล.ร.อ. สงัด ชลออยู่ เข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลพลเรือนของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ในเย็นวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ แล้ว คณะปฏิรูปฯ ได้มีคำสั่งยุบสภา ยกเลิกพรรคการเมือง ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๗ ห้ามประชาชนออกนอกบ้านระหว่างเวลา ๒๕.๐๐-๐๕.๐๐ น. และสั่งปิดหนังสือพิมพ์รายวันทุกฉบับ หลังจากนั้นเพียง ๒ วัน ก็มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ พล.ร.อ. สงัด ชลออยู่ หัวหน้าคณะปฏิรูปฯ นำ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เข้าเฝ้าฯ เพื่อ

ประกาศแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีต่อไป ส่วนบรรยากาศในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้น หลังจากเจ้าหน้าที่ตำรวจบุกเข้าสลายการชุมนุมด้วยวิธีรุนแรง และจับนักศึกษาประชาชนจำนวน ๓,๐๙๔ คน ไปฝากขังที่โรงเรียนตำรวจนครบาล บางเขน สถานีตำรวจนครปฐมและชลบุรีแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจได้เข้าตรวจค้นภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อย่างละเอียด คืนวันที่ ๗ ต.ค. พล.ต.ท. ชุมพล โลหะชาละ รองอธิบดีกรมตำรวจ ได้ออกโทรทัศน์ช่อง ๕ แถลงผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจว่า จากการเข้าตรวจค้นธรรมศาสตร์ ได้ค้นพบอุโมงค์ลับ ๒ แห่ง คืออุโมงค์ขนาดใหญ่ที่หอประชุมใหญ่ และอุโมงค์ใต้ดินที่คณะบัญชีซึ่งมีทางออกได้ ๓ ทาง คือ ไปออกที่บริเวณท่าพระจันทร์ ไปออกที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และไปออกที่บริเวณท่าหน้าหลังมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ที่ตึกคณะบัญชียังพบห้องปรับอากาศมีห้องน้ำในตัวอยู่บนเพดาน เจ้าหน้าที่ตำรวจสันนิษฐานว่าคงเป็นห้องประชุมของแกนนำนักศึกษาที่ก่อความวุ่นวาย เจ้าหน้าที่ตำรวจพบอาวุธสงครามร้ายแรงจำนวนมาก เช่น พบกระสุนปืน เอ็ม. ๗๙ ๑ นัด ระเบิดเอ็ม.เค. ๒ จำนวน ๒ ลูก เอ็ม. ๒๖ จำนวน ๒ ลูก พลุ่ยสังญาณ ๓ ชุด พลูสะดุด ๑ ชุด เครื่องจุดระเบิดแมกนีโต ๑ ชุด อาวุธปืนพกวีรอลเวอร์ ๒ กระบอก ปืนลูกซอง ๑ กระบอก ฯลฯ

คำแถลงของ พล.ต.ท. ชุมพล โลหะชาละ ได้รับการตอกย้ำอย่างหนักแน่นอีกครั้งจากปากของ พล.ต.ต. เสน่ห์ สิทธิพันธ์ รองผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ที่ยืนยันการพบอุโมงค์ในธรรมศาสตร์ (แต่ พล.ต.ต. เสน่ห์ก็กล่าวว่า ยังไม่สามารถเปิดเผยต่อสาธารณชนได้ว่า อุโมงค์นั้นอยู่ที่จุดไหนของธรรม-

ศาสตร์) นอกจากนี้ในวันที่ ๙ ตุลาคม พล.ต.ท. ชุมพล โลหะชาละ รองอธิบดีกรมตำรวจ ยังกล่าวว่า ผลการสอบสวนผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังอยู่ที่สถานีตำรวจนครปฐม พบผู้ต้องหาคนหนึ่ง ตำรวจเชื่อว่าเป็นญวนด้วย (เมื่อสอบสวนผู้ต้องหาทั้งหมดแล้ว ทางตำรวจยืนยันในเวลาต่อมาว่า มีชาวญวนแปลกปลอมอยู่ ๘ คน เป็นชาย ๕ คน หญิง ๓ คน)

การกวาดล้างครั้งใหญ่ไม่เพียงเกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เท่านั้น ทว่าได้ลุกลามขยายตัวออกไปทั่วประเทศ หนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับลัทธิสังคมนิยมถูกเก็บจากแผง ผู้ที่มีความคิดขัดแย้งกับรัฐบาลก็ถูกข้อหาเป็นภัยสังคม สภาพสังคมในช่วงดังกล่าวได้ผลักดันให้นักศึกษาปัญญาชนจำนวนมากที่มีความคิดขัดแย้งกับรัฐบาล ต้องหนีเข้าป่าเป็นแนวร่วมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย นักวิชาการคนหนึ่งกล่าวถึงทางเลือกของคนที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐบาลหลัง ๖ ตุลา ว่า มีทางเลือกเพียง ๔ ทางเท่านั้นคือ หนึ่ง นั่งเงียบ อยู่อย่างไม่มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สอง แสดงความเห็นคัดค้าน ซึ่งในอนาคตอันใกล้ก็จะถูกจับเข้ากรงขัง สาม เข้าป่าไปรวมต่อสู้กับคนที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐ และสี่ ไปต่างประเทศ

ในส่วนผู้ต้องหา ๖ ตุลาคมนี้ แม้จำนวนผู้ถูกจับกุมจะมากถึง ๓,๐๙๔ คน แต่ส่วนใหญ่ก็ได้รับการปล่อยตัวไปหมด คงเหลือผู้ต้องหา ๑๘ คนเท่านั้นที่ถูกส่งฟ้องศาล โดยผู้ต้องหาทั้ง ๑๘ คนต้องขึ้นศาลทหารเนื่องจากถูกแจ้งข้อหาจรรยาเพิ่มว่ามีการกระทำความผิดเป็นคอมมิวนิสต์ ซึ่งใครก็ตามที่ถูกฟ้องข้อหาดังกล่าว ต้องขึ้นศาลทหารแทนที่จะเป็นศาลพลเรือนเหมือนคดีความทั่วไป ในเวลาต่อมา นายบุญชาติ เสถียรธรรมมณี ก็ตกเป็นผู้ต้องหาคนที่ ๑๙

เขาเป็นคนเดียวในบรรดานักโทษคดี ๖ ตุลาที่ไม่ถูกแจ้งข้อหาเป็นการกระทำความผิดเป็นคอมมิวนิสต์ ทำให้นายบุญชาติได้ขึ้นศาลพลเรือน

คดีของ ๑๙ ผู้ต้องหาเป็นที่รู้จักกันในชื่อ “คดี ๖ ตุลา” เริ่มต้นพิจารณาคดีเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๒๐ และสิ้นสุดคดีเมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๒๑ เนื่องจากรัฐบาลของ พล.อ. เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ผู้ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๕ ต่อจาก นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้ผ่านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมผู้เกี่ยวข้อง กับเหตุการณ์ ๖ ตุลา ๑๙ ทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายที่กระทำและฝ่ายที่ถูกกระทำ

รวมเวลาจำเลยคดี ๖ ตุลาถูกจับกุมคุมขังนาน ๗๑๐ วัน

เอกสารประกอบการเขียน

กองบรรณาธิการอาทิตย์ คดี ๖ ตุลาฯ. ๒๕๒๑, หน้า ๖๑-๘๑

คณะกรรมการ ๒๐ ปี ๖ ตุลา, รวบรวม, ลำดับเหตุการณ์.

มูลนิธิโกลด์คิมทอง. ทำให้การของ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ กรณีเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙. ๒๕๓๖, หน้า ๕๗-๙๒.

รุ่งนภา อำไพ บันทึกลับ ๑๒๕ วัน, ๒๕๓๑, หน้า ๔๗-๖๖

ศรพรม วาศสุรางค์. “ใครก่อเหตุการณ์ ๖ ตุลา” ใน อย่าเป็นเพียงตำนาน. ๒๕๓๕, หน้า ๔๒-๕๗.

สมยศ เชื้อไทย, บรรณาธิการ, คดีประวัติศาสตร์ ๖ ตุลา ใครคือฆาตกร. ๒๕๓๑, หน้า ๑๔-๑๙, ๔๓-๕๗

สุธรรม แสงประทุม. ผมผ่านเหตุการณ์ ๖ ตุลาคมมาได้อย่างไร. ๒๕๒๒

เอกรงค์ รังกระทีป, แปล. เหตุการณ์ ๖ ตุลาคมในทัศนะนักวิชาการอเมริกัน. ๒๕๒๒.

ขอขอบคุณ

- ศูนย์ข้อมูล หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
- คณะกรรมการประสานงาน ๒๐ ปี ๖ ตุลา
- หอสมุดแห่งชาติ
- คุณไกรพิทย์ พันธุ์ฉวี